

Biblická dějeprava

pro

menší žáky škol obecných.

Sepsal

J a n D o l e ž e l,

katecheta v Mor. Ostravě.

(S povolením duchovní vrchnosti.)

V PRAZE.

Tisk a sklad Cyrillo-Methodějské kněhtiskárny. (J. Zemana.)

1877.

Schváleno od nejdůstojnější konsistoře olomucké
výnosem ze dne 3. března 1869 č. 1637.

Dějprava starého zákona.

1. Stvoření světa.

Prvé nežli co bylo, byl Bůh. Bůh sám lidem oznámil, jak povstaly všecky věci. Máme to napsáno ve svaté knize, která se nazývá *bible* nebo *písmo svaté*.

Písmo svaté praví, že Bůh všecko *stvořil*. To znamená, že z ničeho všecko učinil.

Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země pak byla pusta a prázdná, celá vodou pokryta a tma byla na ní. I spořádal Bůh nebe a zemi v šesti dnech.

Prvního dne stvořil Bůh světlo. Druhého dne stvořil Bůh oblohu nebeskou. Třetího dne stvořil Bůh moře, suchou zemi a rostliny. Čtvrtého dne stvořil Bůh slunce, měsíc a hvězdy. Pátého dne stvořil Bůh ryby ve vodě a ptáky v povětří. Šestého dne stvořil Bůh zvířata všeho druhu a naposledy člověka.

2. Stvoření andělů a pád některých.

Na nebi stvořil Bůh *anděly*. Andělé jsou dobří duchové. Bůh je stvořil, aby mu sloužili a nás opatrovali. Proto slovou též andělé strážní.

Všickni andělé nezůstali u Boha v nebi. Někteří zpyšnili a nechtěli Bohu sloužiti. Tyto pyšné anděly odsoudil Bůh mukám věčným. Nazýváme je zlými duchy nebo ďábly.

3. Stvoření prvních lidí.

První lidé byli *Adam a Eva*. Tělo Adamovo učinil Bůh z hlíny země. Ale nebylo hned živo. I vdechl mu Bůh duši a bylo živo. Tělo Evy učinil Bůh ze žebra Adamova, když spal. Také její tělo nebylo hned živo. Proto i jí vdechl Bůh duši a byla živa.

Lidé sestávají z těla a z duše. Tělo je smrtelné, duše pak nesmrtelná. Po smrti uloží se tělo do hrobu, a duše se navrátí k Bohu, kterýž ji soudí. Soud ten se nazývá soukromý soud. ¹⁾

Bůh poví duši při soudě tom, co dobrého učinila aneb zlého spáchala. Po soudě pak přichází duše buď do nebe, aneb do očistce, anebo do pekla.

Nebe jest místo, kde se duše na věky radují. Očistec jest místo, kde se duše na čas trápí. Peklo jest místo, kde se duše na věky trápí.

Do nebe přichází, kdo bez hříchu zemřel, aneb v očistci vytrpěl. Do očistce přichází, kdo zemřel máje toliko malé hříchy. Do pekla přichází, kdo zemřel máje velký hřích.

4. Stav prvních lidí.

První lidé přebývali v rozkošné zahradě, která se nazývala *ráj*. Tam bylo mnoho překrásných stromů, líbezných květin a rozličných zvířat.

První lidé žili velmi blaženě v ráji. Neznalíť bolesti žádné a umřiti neměli nikdy. Bůh jim také nebe slíbil, budou-li ho milovati a jemu sloužiti.

¹⁾ Věty z katechismu položeny tu pro žáky nejmenší.

Aby pak ukázali, zdali Bohu sloužiti chtějí, dal jim Bůh přikázání. Pravit jim: „Ze všelikého stromu rajského jezte; jenom ze stromu prostředního ať nejíte. Budete-li z něho jísti, smrtí umřete.“

5. Pád prvních lidí.

První lidé nezachovali přikázání toho. Ďábel je svedl, že jedli ze stromu zapovězeného.

Kdysi šla Eva blíže k onomu stromu. I uviděla na něm hada, z něhož mluvil ďábel: „Proč nejíte z tohoto stromu ovoce?“ Eva odpověděla: „Bůh nám přikázal, abychom nejedli, bychom snad nezemřeli.“ I vymlouval jí to ďábel: „Vy nezemřete, ale budete jako Bůh.“ Eva uvěřila ďáblu a vzala se stromu ovoce a jedla. Dala pak i Adamovi, který také jedl.

Tím pošpinili duši a dopustili se hříchu. Hřích ten se nazývá *prvotný hřích*.

6. Následky hříchu prvotného.

Sotva se dopustili hříchu toho, uviděli, že jsou nazi. I učinili sobě zástěry z listí fíkového a skryli se strachem a studem v stromoví rajském. Ale Bůh volal: „Adame, kde jsi?“ Adam odpověděl: „Pane, bojím se vyjiti, neboť jsem nahý.“ I řekl mu Bůh: „Odkud to víš? Jedl jsi ovoce se stromu zapovězeného?“ Adam se vymloval: „Eva mi dala a jedl jsem.“ Eva pak řekla: „Had mne podvedl a jedla jsem.“

Ale nepomohla jim výmluva tato. Pán Bůh pravil Adamovi: „V potu tváře budeš pracovati, dokud se nenavrátiš do země, z nížto vzat jsi.“ A Evě řekl: „Budeš míti mnoho starostí s dětmi a muž tvůj bude panovati tobě.“ Na to jim dal

Bůh sukně z koží a vyhnal je z ráje. Před rájem pak postavil anděly s ohnivými meči, aby jim bránili tam vejiti.

První lidé uškodili však netoliko sobě, ale i všem ostatním lidem. Hříchem jejich pošpiněna jest duše každého člověka, když se narodí. Proto že hřích ten dědíme, nazývá se také *hřích dědičný*.

7. Zaslíbení Vykupitele.

První lidé byli docela nešťastni, když je Bůh vyhnal z ráje. Od té doby namahavě pracovali, mnoho trpěli a konečně umřeli.

Když pak umřeli, nemohli do nebe vejiti, proto že byli pro hřích svůj Bohu nemilými. Ale ani jejich děti a potomci nemohli do nebe vejiti, proto že všickni měli na sobě hřích dědičný.

I smiloval se Bůh nad lidmi hříšnými a chtěl je aspoň potěšiti. Proto slíbil hned v ráji, že pošle Vykupitele neb Mesiáše, který je hříchu očistí a do nebe uvede. Tento Vykupitel neb Mesiáš jest Ježíš Kristus, Syn Boží. Bůh však ho neposlal hned, nýbrž teprv za čtyři tisíce let. ¹⁾

8. Kain a Abel.

Adam a Eva měli více synů a dcer. První synové jejich byli *Kain* a *Abel*. Starší Kain byl rolníkem a mladší Abel pastýřem. Kdysi chtěli Bohu se zalíbiti a ho uctiti. Proto učinili sobě oltář, položili naň Bohu dary a pak je spálili. Abel dal ovečku a Kain obilí a ovoce. Takové věci Bohu darované nazýváme *oběti*.

Oběť Abelova líbila se Bohu, proto že byl dobrý; ale oběť Kainova nelíbila se Bohu, proto že byl zlý. To

¹⁾ V první třídě přejdi hned k dějepравě nového zákona.

bylo i znáti; neboť kouř z oběti Abelovy šel vzhůru a z oběti Kainovy dolů. I rozhněval se Kain a záviděl bratrovi, že ho Bůh více miluje. Pán Bůh to věděl. Proto naň volal: „Kaine, proč se hněváš? Budeš-li dobře činiti, budeš mi tak milý, jako bratr tvůj.“ Ale Kain neuposlechl a hněval se ještě více. Konečně pak vyvolal bratra na pole a tam ho zabil.

Sotva se hříchu tak hrozného dopustil, volal naň Pán Bůh: „Kaine, co jsi to učinil? Krev bratra tvého volá ke mně, abych tě potrestal. Proto zlořečený jsi a budeš tulákem a poběhlíkem na zemi.“ Od té doby potuloval se Kain po světě a neměl nikde pokoje.

9. Potopa světa a Noemova oběť.

Místo dobrého Abela dal Bůh Adamovi a Evě jiného dobrého syna. Jmenoval se *Seth*. Seth a potomci jeho byli dobří. Ale později také se pokazili od Kainitů, tak že všickni lidé byli zlí a bezbožní. Jenom *Noe* s manželkou a dětmi zůstali dobrými.

I ustanovil Bůh, že zahubí všechny lidi kromě rodiny Noemovy. Proto mu poručil: „Učiň sobě z dříví otesaného archu nebo koráb!“ Měl to býti dřevěný dům, kterýž by na vodě se udržel. Aby pak Noe věděl, jak archu tu zaříditi má, řekl mu dále Bůh: „Vysmol tuto archu vnitř i vně. Tři sta loktů budiž dlouhá, padesát loktů široká a třicet loktů vysoká. Svrchu uděláš do archy okno, v boku dvěře a uvnitř učiníš spodní, druhé i třetí poschodí.“

Noe stavěl archu sto dvacet let a pořád lidi napomínal, aby se polepšili. Ale oni zůstali zlí. I poručil mu Bůh, aby vešel do archy s rodinou svou. Noe učinil tak a vzal z každých zvířat po

dvou do archy. Na to se protrhly všecky studnice a propasti a voda rozlila se po celé zemi. S oblaků pak lil se déšť po čtyřicet dní a nocí. I utíkali lidé z domů na střechy, na stromy a na hory.

Však darmo utíkali. Voda vystupovala neustále, až byla o patnáct loktů vyšší, než hory nejvyšší. I utopilo se všechno tvorstvo živé, lidé i zvířata. Jenom Noe a rodina jeho se zachovali, proto že archa ploula na povrchu vody. Toto zahynutí všech hříšných lidí nazývá se *potopa světa*.

Vody stály na zemi sto padesát dní. Pomálu pak ubývalo vody, až uplynula a archa zůstala státí na vysoké hoře. Ale teprv za rok byla země docela suchá. Tu vyšel Noe z korábu i s rodinou svou a zvířaty. Aby Bohu poděkoval, vystavěl z kamenů oltář a obětoval na něm oběti zápalné ze zvířat. Oběť ta líbila se Bohu. I postavil duhu na oblacích, požehnal Noemovi a synům jeho a řekl: „Duha tato bude vám znamením, že potopy nepošlu více na svět.

* 10. Stavění věže babylonské ¹⁾.

Synové Noema, kteřížto vyšli z archy, jmenovali se *Sem, Cham a Jafet*. Potomci jejich byli za čas opět tak zlí, jako lidé před potopou. Bylo pak jich mnoho a proto nemohli zůstatí na jednom místě. Dříve však nežli se rozešli, začali stavěti město a věži, která by dosahovala až k nebi. Tím se chtěli oslaviti, aby od potomků byli chváleni. Ale proto že byli pyšní, pomátl Bůh řeč jejich, že nerozuměl jeden druhému. Tedy přestali stavěti a rozešli se do celého světa. Město ono nazývá

¹⁾ Číslo hvězdičkou značená vynech i v druhém roce.

se Babylon či Babel, totiž zmatení, proto že tam zmátl Bůh řeč lidí, která dotud byla jenom jedna.

Potomci Chamovi odebrali se nejvíce do Afriky a potomci Jafetovi do Evropy. Tam brzy zapomněli na Boha a počali se tvorům klaněti jako Bohu. Jedni ctili slunce, měsíc a hvězdy za bohy. Jiní zase klaněli se lidem a zvířatům, ba i jejich obrazům, které si udělali z dřeva, z kamene, ze železa, ze stříbra neb ze zlata. Častěji pak obětovali těmto modlám i lidi, zvláště nevinné dítky. A takovéto lidi nazýváme modloslužebníky neb také pohany.

* 11. Abrahamovo povolání.

Potomci Semovi zůstali v Asii a sloužili nejdéle Bohu pravému. Ale později také oni se pokazili.

Byl pak mezi nimi muž nábožný, jménem *Abraham* a manželka jeho *Sara*. Proto jim poručil Bůh, aby opustili ostatní příbuzné a šli do bohaté země *Kanaan*. Tuto zemi slíbil Bůh dáti jim a potomkům jejich, a proto se nazývá země zaslíbená. *Abraham*, který také nazván byl *Eber*, uposlechl a bydlel tam se svou manželkou *Sarou* a příbuznými. I vedlo se mu velmi dobře; měl mnoho služebníků a služek a veliká stáda dobytku.

Když měl *Abraham* 99 let, ukázal se mu Bůh a řekl: „Zavírám s tebou úmluvu tuto: Způsobím, že budeš mítí potomků mnoho a budu s tebou a s nimi; ale za to vy mi věrni budete. Na důkaz pak, že úmluvu splním, bude mítí manželka tvá *Sara* ještě syna a nazveš jméno jeho *Izak*. *Abraham* uvěřil Bohu.

*** 12. Abrahamova pohostinnost.**

Kdysi seděl Abraham o poledni u domu svého pod stromem a viděl tři počestné mládence přicházeti k sobě. I běžel jim hned naproti, poklonil se a prosil je, aby si odpočinuli. Zatím donesl z domu máslo a mléko i chléb a tele k jídlu připravené a posluhoval jim. Když pojedli, řekl nejvzácnější z nich Abrahamovi: „Za rok bude manželka tvá Sara míti syna!“ Tu teprv Abraham poznal, že to byl sám Bůh a dva andělé s ním v podobě cizinců. Tak odměnil Bůh pohostinnost jeho.

*** 13. Zkáza Sodomy a Gomorrhy.**

Abraham bydlel z počátku s bratrovcem svým Lotem, kterýž byl také dobrý a nábožný. Později však se oddělili od sebe. Abraham přebýval u Hebronu a Lot v městě Sodomě. Nedaleko odtud bylo také město Gomorrha.

Byli pak obyvatelé měst Sodomy a Gomorrhy tak bezbožní, že se tam nenalézalo kromě Lota ani deset spravedlivých. Proto ustanovil Bůh, že je zahubí. Dříve však poslal dva anděly k Lotovi a ti řekli jemu: „Vstaň, vezmi s sebou ženu svou a dvě dcery své a utec neohledaje se nazpět!“ A Lot provázen dvěma anděly utekl s rodinou svou ze hříšných těchto měst.

Slunce právě vycházelo, když byl Lot za městem. Tu padal oheň a síra s nebe na Sodomu a Gomorrhu a spálily ta města i s obyvateli jejich na prach a popel. Žena však Lotova byla všetečná a proti rozkazu Božímu se dívala nazpět na hořící města. Proto ji Bůh za pokutu obrátil v solný sloup.

* 14. Obětování Izaka.

Za rok dal Bůh Abrahamovi syna, jak mu byl slíbil. I nazval Abraham jméno jeho *Izak* a měl ho velmi rád. Bůh však chtěl Abrahama zkusiti, zdali ho více miluje, nežli syna. Když tedy pocholík odrostl, řekl Bůh Abrahamovi: „Vezmi syna svého a jdi na horu Moria a tam mi ho obětuj v oběť zápalnou!“ Slov těchto ulekl se Abraham, ale uposlechl.

I udělal na hoře Moria oltář z kamenů, narovnal svrchu dříví, svázal svého syna Izaka a dal ho na oltář. Pak zdvihl meč, aby ho zabil. Tu však zadržel ho anděl s nebe a pravil: „Abrahame, nečiň pacholeti nic zlého; nyní jsem poznal, že Boha posloucháš a ho více miluješ, nežli syna!“ I pozdvihl Abraham oči a uviděl za sebou skopce, který v trní vězel za rohy. Toho obětoval v oběť zápalnou místo syna. Anděl pak volal podruhé s nebe: „Toto praví Bůh: Že jsi neušetřil syna svého pro mne, požehnám tobě a rozmnožím potomky tvé jako hvězdy nebeské a jako písek na břehu mořském; a *v jednom z potomků tvých požehnání budou všickni národové země.*“

* 15. Izak a jeho synové Esau a Jakob.

Když Abraham sestárl, vyhledal synu svému Izakovi nábožnou manželku, která se nazývala Rebeka. Izak a Rebeka zůstali dvacet let bez dětí. Posléze dal jim Bůh dva syny. Prvorozený se jmenoval Esau, druhorozený pak Jakob. Esau byl divoký a na těle chlupatý, Jakob však tichý a na těle hladký.

Když dorostli, stal se Esau lovcem zvěře a rolníkem a Jakob pastýřem. Izak miloval více

Esaua, proto že byl prvorozený a tedy požehnání otcovo dostati měl. Rebeka však milovala tichého Jakoba, poněvadž jí řekl Bůh, že bude nad staršího povýšen.

Kdysi uvařil Jakob pokrm z čočky, když Esau právě umdlen přicházel z pole. „Dej mi, pravil Esau, vaření toho!“ Ale Jakob odpověděl: „Dej mi za to prvorozenství tvé (a tím otcovo požehnání)!“ Esau svolil a stal se takto nehodným otcova požehnání.

*** 16. Jakob požehnan.**

Když se Izak sestaral, oslepl. I domníval se, že brzy umře a chtěl ještě před smrtí Esaua požehnati. Proto ho zavolal a pravil jemu: „Vezmi zbraň svou a vyjdi ven; a když nějakou zvěř ulovíš, udělej mi pokrm, ať pojím a potom požehnám tobě!“ A Esau odešel na lov. Doby té použil Jakob, aby dostal požehnání, jehož Esau nehodným se učinil. I vzal pokrm, kterýž matka mezi tím připravila a poklekna před otcem, prosil o požehnání. Izak pojehl a položiv ruce své na hlavu Jakobovu, žehnal jemu řka: „Dejž tobě Bůh hojnost obilí a vína; buď pánem bratra svého a ať ti slouží národové!“

Sotva se tak stalo, přišel Esau, nesa zvěřinu. Když pak uviděl, že Jakob místo něho dostal požehnání, plakal hořce a prosil také o požehnání. A když hlasitě plakal, hnut jsa Izak, řekl jemu: „Bratru tvému jsem požehnal a proto mu sloužiti budeš. Ty však živ budeš od meče a v úrodnosti země bude požehnání tvé.“

*** 17. Jakob na útěku.**

Od té doby nenáviděl Esau bratra svého Jakoba a chtěl ho zabiti. Ze strachu před ním utekl Jakob ku strýci svému Labanovi do Haran. I stalo

se na cestě, že v širém poli zastihla ho noc. Umdlen jsa cestou, položil se Jakob na zem a usnul. I viděl ve snách žebřík, an stojí na zemi, jehožto vrch se dotýkal nebes, a anděly Boží sestupující a vystupující po něm. Nejvýše byl Hospodin Bůh, kterýžto řekl jemu: „Já jsem Hospodin, Bůh Abrahamův a Izakův. Zemi, na které spíš, dám tobě a potomkům tvým. Budou jako prach země rozmnožení a *v jednom z potomků tvých budou požehnáni všickni národové země.*“ Když procitl Jakob ze sna, lekaje se zvolal: „V pravdě jest Bůh na tomto místě a já jsem nevěděl!“

Když se rozednilo, šel Jakob dále, až přišel k Labanovi, který jej radostně přijal. U Labana pobyl Jakob dvacet let, vzal si dceru jeho Rachel za manželku a byl nad míru bohatý.

Toho času řekl mu Hospodin Bůh: „Navrať se do země otců svých a já budu s tebou!“ A hned vydal se Jakob na cestu se vším, což bylo jeho. Po mnohých dnech dorazil šťastně k řece Jordanu, k hranicím to země Kanaan. Tu se počal báti bratra svého Esaua, který mu naproti přicházel, a žádal Boha o pomoc. V noci ukázal se mu anděl, jehožto Jakob prosil řka: „Nepustím tebe, leč mi požehnání dáš!“ I požehnal mu anděl a řekl: „Nebudeš více slouti Jakob, ale Israel, totiž bojovník Boží.“ Od té doby jmenován byl Jakob také Izrael.

Když druhého dne slunce vyšlo, uzřel Jakob, že Esau přichází a s ním čtyři sta mužů. I bál se velmi, a přišed k němu, poklonil se až k zemi po sedmkrát. Esau pak běžel mu naproti, objal ho, líbal a radostí plakal. Tak se opět smířili spolu. Jakob táhl nyní dále, až přišel k starému otci svému, který již rád chtěl umřiti, když se opět shledal se synem svým.

18. Josef prodán.

* Jakob měl dvanácte synův. Nejlepší z nich byl *Josef*. Proto ho měl otec nad jiné rád a zjednal mu šat rozličných barev. I hněvali se naň bratři jeho a záviděli mu toho. Když pak byl přinucen na ně otci žalovati, hněvali se ještě více na něho a žádný s ním ani laskavě nepromluvil.

Kdysi měl Josef podivný sen, kterýž vypravoval bratřím svým. „Slyšte, pravil, sen můj. Zdálo se mi, že jsme vážali snopy na poli. Snop můj povstal a stál, a snopové vaši klaněli se snopu mému.“ I odpověděli bratři jeho: „Zda-li králem naším býti chceš (a budeš před námi státi a my tobě se klaněti)?“ A nenáviděli ho tím více.¹⁾

* Ještě jiný sen měl Josef. „Zdálo se mi, pravil otci a bratřím, jakoby slunce, měsíc a jedenácte hvězd klanělo se mi.“ I řekl mu otec: „Zdaliž já a matka tvá i bratři tvojí máme se tobě k zemi klaněti?“

Kdysi odešli bratři se stády svými daleko od domu, Josef pak zůstal u otce. I poslal ho otec za nimi, aby pohledl, jak se daří jim a stádům jejich. Ale sotva přišel Josef k bratřím, svlekli ho tito z barevného šatu a spustili do jámy, v níž nebylo vody. Na to pak se uradili, že ho prodají, aby se ho zbavili. I šli tu právě cizí kupci s velbloudy svými a vezli rozličné zboží do Egypta. Těmto kupcům prodali bratři Josefa za dvacet stříbrných peněz. Josef prosil a plakal, ale marně; cizí kupci odvezli ho do Egypta.

Jakob nevěděl o ničem. Aby myslil, že Josef zahynul, namočili bratři šat jeho do krve kozelce a poslali ho otci. I vzkázali jemu: „Tento šat jsme našli, pohleď, jest-li to šat syna tvého, čili není!“ Jakob poznal šat a bolestně zvolal: „Zvěř divoká

¹⁾ Odstavce hvězdičkované vynech taktéž i v druhém roce.

sežrala Josefa mého.“ Pak se oblekl v roucho smutečné a oplakával ho po dlouhý čas. A kdykoli ho chtěli ostatní synové těšiti, vždy říkával: „Neuvidím ho více, ale sestoupím k němu s pláčem do hrobu.“

19. Josef v Egyptě.

Kupci nepodrželi koupeného Josefa pro sebe. Prodati ho v Egyptě Putifarovi, který byl správcem vojska královského. I bylo tam Josefovi dobře. Pán Bůh žehnal pro něho i Putifarovi. Proto ho měl Putifar rád a ustanovil ho dozorcem domu svého. Později pak stal se Josef i vladařem v celé zemi egyptské.

* Bylo mu však mnoho přetrpěti, než se vladařem tím stal. Kdysi žalovala Putifarka manželi svému, že se mu Josef pronevěřil. I rozhněval se Putifar a dal Josefa nevinného ihned zavřiti do žaláře. Ale Bůh ani tam ho neopustil. On učinil, že si žalářník Josefa zamiloval a jej dozorcem věznů ustanovil. Byli pak v žaláři také králův nejvyšší číšník a pekař.

* Tito vyprávěli kdysi z rána Josefovi, jaké sny té noci měli. Číšník pravil: „Viděl jsem před sebou vinný kmen, z něhož vyrostly tři ratolesti plny hroznů. Já pak jsem ty hrozny do králova koflíku vytlačil a jemu píti dal.“ I řekl mu Josef: „Sen tvůj dobrý jest; za tři dni tě král povolá a zase mu sloužiti budeš. Tehdy zpomeň si na mne a řekni králi, že nevinně trpím.“

* Na to vypravoval pekař: „Snil jsem, že nesu na hlavě tři koše mouky a pečiva, z něhož mi ptáci brali a odlétali.“ Tomuto odpověděl Josef: „Sen tvůj zlý jest; za tři dni dá tě král oběsiti a ptáci budou trhati maso tvé.“ I stalo se, jak Josef předpověděl. Po třech dnech slavil král narozeniny své a rozpomenuv se obou věznů, dal číšníka za-

volati, pekaře pak oběsiti. Číšník se radoval, ale na Josefa zapomněl.

* Josef byl dvě léta v žaláři. Po dvou letech měl král Farao sen. Zdálo se mu, že stojí nad řekou Nilem. I vystupovalo z ní sedm kráv tlustých a páslo se na břehu v trávě. Potom vycházelo z řeky jiných sedm kráv hubených a ty sežraly těch sedm krav tlustých. V tom se probudil král. Usnul pak opět a měl jiný sen. Zdálo se mu, že vyrostlo z jednoho stébla sedm klasů plných. Po nich pak vyrostlo sedm jiných klasů prázdných a ty pohltily těch sedm klasů plných. I probudil se opět Farao. A když bylo ráno, poslal ke všem hadačům a mudrcům egyptským a vypravoval jim sny své. Ale nebylo žádného, kdo by je vyložil.

* Tu si zpomněl číšník onen, že mu Josef sen jeho dobře vyložil, a řekl to králi. I rozkázal král, aby přiveden byl Josef, a řekl jemu: „Měl jsem sny a není, kdo by mi je vyložil. Slyšel pak jsem, že ty umíš sny dobře vykládati.“ Josef odpověděl: „Nikoli já, ale Bůh můj může ti dáti žádoucí odpověď.“

* Vypravoval tedy král oba sny své. I řekl mu Josef: „Těmito sny oznamuje tobě Bůh, co učiniti chce. Sedm krav tlustých a sedm klasů plných znamená sedm úrodných let. Sedm pak krav hubených a sedm klasů prázdných znamená sedm neúrodných let. Neúroda přijde po úrodě a ztráví všecku hojnost. Hlad zhubí pak všecku zemi. Protož postarej se, králi, aby nadbytek z obilí skládal se do obilnic a choval k létům neúrodným.“

Král Farao řekl jemu: „Hle ustanovuji tě nade vši zemí egyptskou, a rozkazů tvých ať poslouchá všecken lid.“ Potom sňal prsten s ruky své a dal ho na prst Josefův, oblekl ho v roucho kmentové a vložil zlatý řetěz na krk jeho. Aby

pak ho všickni ctili a před ním se uklonili, dal ho voziti ve voze královském.

I přišlo sedm úrodných let po sobě. Josef dal zbývající obilí po všech obcích shromážďovati. Bylo ho nad míru mnoho. Potom však přišlo sedm let neúrodných, a rozmohl se hlad po celém Egyptě i v všech zemích. Tu otevřel Josef obilnice a stodoly a opatřil celou zemi obilím. I přicházeli odevšad lidé do Egypta, aby nakoupili tam obilí.

20. Bratři Josefovi v Egyptě.

I v zemi Kanaan povstal velký hlad. Proto řekl Jakob synům svým: „Jděte do Egypta a nakupte tam obilí!“ I vydali se všickni na cestu. Jenom nejmladšího Benjamina podržel otec u sebe doma. Když přišli do Egypta k Josefovi, nepoznali ho, ale on poznal je. Nedal se však znáti a tvářil se k nim jako cizí.

* I pravil jim na oko přísně: „Odkud jste přišli? Vyzvědači jste a chcete jen shlédnouti zemi.“ Uleknutí odpověděli oni: „Nikoli, pane! Jsme pokojní lidé a přišli jsme nakoupit obilí. Dvanácte jest nás. Nejmladší jest doma s otcem a druhého staršího není více na živě.“ Josef řekl: „Jste-li pokojní lidé, nechť jeden z vás zůstane v žaláři. Ostatní pak odejděte s obilím domů a bratra svého nejmladšího přiveďte ke mně.“ I zarmoutili se bratři a pravili vespolek: „Zasloužili jsme, co trpíme, neboť jsme se provinili proti bratru svému.“ Domnívali se, že by jim Josef nerozuměl, proto že skrze tlumočníka mluvil k nim. On však rozuměl jim a odvrátiv se zaplakal. Ale aby je zkusil, dal před očima jejich svázati Simeona.

Služebníkům svým pak rozkázal, aby naplnili pytlý jejich obilím, a zase vložili peníze každého

do pytlu jeho a aby jim dali i potravu na cestu. Tak se stalo a bratři ubírali se domů.

* Doma vypravovali otci svému všecko, co se jim přihodilo. A když obilí vysýpali, našli každý při vrchu pytlu zavázané peníze své. I ulekli se všickni. Jakob pak pravil: „Vy mne připravíte o všechny mé děti. Josefa není na živě, Simeon sedí ve vězení a nyní i Benjaminu odvesti chcete. Nepustím ho s vámi do Egypta. Kdyby se mu co zlého přihodilo, uvedli byste mne do hrobu.“

Když bylo obilí z Egypta přinesené ztráveno, řekl Jakob opět synům svým: „Jděte zase a nakupte obilí.“ I vydali se bratři na cestu a vzali s sebou i nejmladšího Benjaminu. Jakmile k Josefovi přišli, přivítal je laskavě a (propustiv Simeona ze žaláře) tázal se jich: „Žije-li ještě a je-li zdrav otec váš starý?“ A oni odpověděli: „Jest živ a zdrav.“ Uviděv pak Benjaminu, řekl Josef: „Tento-li jest bratr váš nejmladší? Bůh ti požehnej, synu můj.“

* Josef se však chtěl přesvědčiti, zdali bratři jeho dokonale se polepšili. Proto rozkázal správci svému: „Naplň pytle jejich obilím a polož peníze každého svrchu do pytlů; nejmladšímu pak polož do pytlu mimo to i můj stříbrný koflík.“ I stalo se tak, a druhého dne ráno odešli zase bratři. Když byli za městem, zavolal Josef správce a poručil jemu: „Jdi a dohoň ty muže a řekni jim, že ukradli koflík.“ Šel tedy správce a dohoniv je pravil: „Velmi zlou věc jste učinili, neb jste ukradli koflík pána mého.“ I ulekli se bratři a rozvazovali spěšně pytly své a nalezen jest koflík v pytlu Benjaminově. Tehdy se zarmoutili velmi a vrátili se k Josefovi zpátky. Když přišli k němu, řekl jim: „Kdo ukradl koflík, ať jest otrokem

mým; vy pak ostatní odejděte k otci svému.“ Tu odpověděl jeden z bratrů, jménem Juda: „Pane, přijdeme-li bez Benjamina, umře otec náš a na nás bude vina. Protož raději já budu otrokem tvým a on nechť se navrátí s bratry svými.“

I nemohl se Josef déle zdržeti, aby se jim nedal poznati. Protož rozkázal, aby všickni cizí vyšli, a zaplakav hlasitě, pravil: „Já jsem Josef! Ještě-li žije otec můj?“ Vida však, že jsou ustrašení bratři, řekl jim: „Nebojte se! Já jsem Josef, bratr váš, jehož jste prodali. Bůh mne poslal před vámi do Egypta, abyste pokrmů měli a živi býti mohli. Pospěšte nyní k otci mému a přiveďte ho ke mně.“ Pak líbal Josef všechny bratry své a dal jim mnoho pokrmů a darů na cestu.

21. Jakob v Egyptě.

Když se bratři Josefovi navrátili k otci svému, zvěštovali jemu: „Syn tvůj Josef žije a jest pánem v zemi egyptské.“ Ale Jakob nechtěl jim uvěřiti, až mu všechno vypravovali a dary jeho ukázali. I zaradoval se a pravil: „Dostí mám na tom, že Josef žije; přijdu a uvidím ho, prvé než umru.“ A vydal se hned na cestu se vším, co měl.

* Na hranicích země Kanaan obětoval Jakob Pánu Bohu a Bůh řekl mu v noci ve snách: „Neboj se a jdi do Egypta. Já tam z potomků tvých učiním národ veliký a vyvedu je zase odtud.“

Josef jel otci svému naproti až na hranice země egyptské. A uviděv ho, vyskočil z vozu, padl mu okolo krku a plakal radostí. I řekl mu otec: „Nyní již rád umru, neb jsem tě opět uviděl.“ Od té doby přebýval Jakob v nejkrásnější krajině egyptské jménem Gessen, a žil ještě sedmnácte let.

* Umíraje řekl Jakob Josefovi: „Hle, já umírám, ale Bůh bude s vámi a přivede vás zase do země otců vašich.“ Pak povolal ostatní syny své k sobě a udělil všem poslední požehnání. Judu pak požehnal požehnáním největším a zvěstoval jemu: „Judo, tobě se kořiti budou bratři tvoji. *Nebude odňata berla od Judy, dokud nepřijde, který má poslán býti, a on bude očekávání národů!*“ Chtěltě Jakob tím říci: Ty, Judo, budeš panovati bratřím svým a potomkové tvoji potomkům jejich, až přijde na svět zaslíbený Mesiáš. Konečně přikázal Jakob synům svým: „Pochovejte mne s otcí mými v zemi kananejské.“ A dokonav řeč svou skončil.

Po Jakobovi umřel za nějaký čas i Josef, maje 110 let stáří svého.

* Když se blížil konec života jeho, řekl bratřím svým: „Po smrti mé Bůh navštíví vás a uvede potomky vaše do země, kterou zaslíbil Abrahamovi, Izakovi a Jakobovi; tam vezměte kosti mé s sebou.“ Na to skončil. I pomazali ho vonnými mastmi a vložili do rakve.

* 22. Jobova trpělivost.

V Arabii žil muž, jménem *Job*, který byl velmi nábožný a nad jiné bohatý. Narodilo se mu sedm synů a tři dcery, a měl dobytku na tisíce a služebných velmi mnoho. Ale Bůh jej zkoušel neštěstím velikým. Pojednou ztratil všechny své děti, služebné a stáda dobytku. I truchlil Job, ale nereptal proti Bohu. Pravit: „Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal; budiž jméno Páně pochváleno!“

Na to raněn jest Job nemocí nejhorší; měl vředy na těle od hlavy až k patě. I seděl vzdálen od lidí na smetišti, a v nesmírné bolesti oškraboval

střepinou hnis s těla svého. Tu pak přišla manželka jeho a posmívala se jemu, řkouc: „Ještě se důvěřuješ v Boha? Důvěřuj se a umři!“ Ale on řekl k ní: „Jako bláznivá žena mluvíš. Jestliže dobré věci brali jsme z ruky Boží, proč bychom zlých nepřijímali?“ A nepromluvil ani jediného hříšného slova.

Konečně přišli i tři přátelé Jobovi, a místo útěchy přidali k bolestem jeho novou bolest. Pravili jsou, že jistě utrpení to hříchy svými zasloužil. Ale Job hájil nevinost svou a důvěrně zvolal: „Byť mne Bůh i zabil, v něho doufati budu. Nebo vím, že Vykupitel můj živ jest, a že v poslední den ze země vstanu a zase oblečen budu koží svou, a v těle mém uzřím Boha svého.“

Bůh odměnil důvěru Jobovu. On ho uzdravil, dal mu opět sedm synů a tři dcery a nad to dvakrát tolik statku, co prvé měl. Byl pak Job šťastně a radostně živ ještě 140 let.

23. Mojžíš v ošitce zachován.

Po smrti Josefově bydleli bratři jeho a synové v Egyptě. I přibývalo jich neustále, až z potomků jejich povstal veliký národ. Jmenoval se národ hebrejský, izraelský a židovský. Vida Faraó, že Izraelité tak se rozmnožili, trápil je těžkými pracemi na poli a v cihelnách. Konečně pak přikázal: „Každého chlapce, který se narodí Izraelským, vhodte do řeky.“

Matka jakás izraelská měla krásného chlapčka a skrývala ho tři měsíce. Když pak ho déle tajiti nemohla, upletla košík ze sítí a omazala ho klím a smolou. Pak položila tam dítě a postavila košík s dítětem do rákosí na břehu řeky. Sestra dítěte stála zatím nedaleko, aby viděla, co

se s ním stane. I přišla tam dcera Faraonova se služkami, aby se myla. Jakmile dítě uviděla, chtěla je vzít. Ale sestra dítěte přiběhla a pravila jí: „Já vím matku, která by ti to dítě vychovala.“ A hned běžela pro svou matku. Tehdy vzala dcera Faraonova dítě a dala je vychovati vlastní matce jeho, které neznala. Když pak dorostlo dítě, dovedla je matka k dceři Faraonově. Tato přijala pachole za syna a nazvala jméno jeho Mojžíš, to jest z vody vzatý.

Mojžíš bydlel nyní u dvoru krále egyptského a byl vychován ve všelikém umění a moudrosti. Když pak v muže dospěl, viděl trápení lidu izraelského a to jej bolelo velmi. I zastával se beze strachu utiskovaných bratří svých. Uslyšev o tom Farao, ustanovil Mojžíše zabiti. Ale on utekl do země madianské a bydlel tam po čtyřicet let veda život pastýřský.

24. Mojžíš na Horebu.

Izraelitům se vedlo v Egyptě čím dále tím hůře. Proto ustanovil Bůh, že je vysvobodí. Kdysi pásł Mojžíš stádo své na hoře Horeb. Tu uviděl na ní keř, kterýž hořel a přece neshořel. I divil se tomu a chtěl blíže přistoupiti. Bůh pak volal: „Nepřistupuj sem, ale sezuj obuv s nohou svých, neb místo, na kterém stojíš, země svatá jest.“ A dále řekl Bůh: „Jdi k Faraonovi a vyveď lid můj z Egypta.“

Tu se počal Mojžíš vymlouvat i a pravil: „Kdož jsem já, Pane, abych se toho odvážiti směl?“ Pán Bůh ho těšil: „Já budu s tebou.“ I řekl Mojžíš: „A co mám lidu říci, bude-li se tázati: „Kdo tě poslal?“ Pán Bůh odpověděl: „Řekni jim, že tě poslal Bůh, kterýž byl, *kterýž jest* a kterýž bude.“

Mojžíš však namítal: „Neuvěří mi oni, ale řeknou, že neukázal se mi Hospodin.“ I řekl mu Bůh: „Hůl, kterou držíš v ruce své, vrhni na zem.“ Mojžíš učinil tak a hůl obrácena jest v hada, tak že Mojžíš strachem utíkal. I řekl Bůh dále: „Vztáhni ruku svou a chyť hada!“ Učinil tak Mojžíš a had obrácen jest opět v hůl. „Znamení toto,“ pravil Bůh, „učiníš před Israelskými a uvěří tobě.“ Ale Mojžíš ještě se vymlouval: „Prosím, Pane, nejsem výmluven, mám neohebný jazyk.“ Bůh však odpověděl jemu: „Aron, bratr tvůj, výmluven jest; on bude mluviti za tebe k lidu.“ Tehdy uposlechl Mojžíš a odebral se do Egypta.

25. Mojžíš a Aron v Egyptě.

Když přicházel Mojžíš do Egypta, vyšel mu Aron z rozkazu Božího naproti. I vešli oba k Faraonovi a řekli jemu: „Toto praví Bůh izraelský: Propušt lid můj, ať mi obětuje na poušti.“ Ale Farao odpověděl hrdě: „Neznám Boha vašeho a Izraelských nepropustím.“ A toho dne rozkázal úředníkům svým, aby trápili ještě více lid izraelský.

I řekl Bůh Mojžíšovi: „Mluv Aronovi, ať vezme hůl a vrhne ji před Faraonem, i obrátí se v hada.“ Mojžíš a Aron vešli tedy k Faraonovi. I vzal Aron hůl svou a povrhl ji před Faraonem a služebníky jeho a obrácena jest v hada. Farao se ulekl, ale přece se neobměkčil. Tu seslal Bůh hrozné tresty na Egyptské.

* Desaterým trestem pokutoval je Bůh. Nejprv se obrátily všechny vody v *krev*. Pak se ukázaly *žáby* a vlezly všude, i do příbytků a na pokrmy. Potom se obrátil prach země ve *štěnice* na lidech i hovadech. Na to přišli *mouchy* přeoobtěžné. Pak poslal Bůh *mor* na dobytek. Potom sypal Mojžíš

na rozkaz Boží popel k nebi a učinění jsou *vředové* na lidech i na hovadech. Pak vztáhl Mojžíš hůl svou k nebi a přišlo *krupobití* a potlouklo všelike byliny polní. Na to ukázaly se *kobylky* a pohubily všecku *zelen* na stromech a bylinách, Staly se také přehrozné *tmy* po tři dny, tak že neviděl jeden druhého a proto se nemohl žádný z místa hnouti.

Ale poslední trest byl nejhorší. Bůh poslal anděla, kterýž všecko prvorozené po celém Egyptě téže noci usmrtil. K Izraelitům se však anděl smrti nepřiblížil. Mělť z rozkazu Božího dvěře domů svých pokropeny krví beránka velkonočního, jehož té noci požívali.

* Rozkázal totiž Bůh: „Desátého dne měsíce tohoto k večeru vezmi každý hospodář beránka bez poskvrny a zabí ho, nezlomě mu kosti jeho, a pak pomaz krví jeho dvěře domu svého. I budete všickni pečené maso jeho jísti téže noci a k tomu přesné chleby. A jsouce přepásáni a obuti i držíce hole v rukou budete jísti beránka pospěšně. Neboť budu bít všecko prvorozené v zemi egyptské. Vás pak mine anděl smrti, uzří-li krev na domech vašich, a v tu noc vyvedu vás z Egypta.“

Teprv tehdy, když se stal veliký pláč a nářek pro mrtvé, propustil Farao lid izraelský. I vyšli jsou a bylo jich okolo šesti set tisíc mužů, kromě žen a dětí.

26. Izraelité na poušti.

Bůh sám ukazoval Izraelským cestu, kterouž by měli jíti. On je předcházal ve sloupě oblakovém a v noci ve sloupě ohnivém. Takto došli až k rudému moři a tam sobě odpočinuli.

Nyní litoval Farao, že je propustil. Ihned vzal vojsko své, pustil se za nimi a dohonil je k večeru u moře. I lekli se náramně Izraelští. Mojžíš však vztáhl z rozkazu Božího hůl svou proti moři. A hle! Rozstoupilo se moře a voda stála jako zeď po pravé straně i po levé a horký vítr vysušil cestu. I přešli Izraelští moře po suchu.

Vojsko Faraonovo nemohlo po celou noc přistoupiti k Izraelským. Neboť sloup oblakový, který je předcházel, položil se mezi nimi a Egyptskými. Byl pak ke straně Egyptských temný, ale ke straně Izraelských jasný a osvětcoval noc. Teprv ráno hnali se Egyptští za nimi. Tu však opět vztáhl Mojžíš ruku svou proti moři. I srazily se vody s obou stran a v nich se potopilo celé vojsko Faraonovo, tak že se nezachránil ani jediný z nich.

Od rudého moře hnul se Mojžíš s lidem izraelským a přišli na poušť, kdež daleko široko potravy žádné nebylo. I reptali proti Mojžíšovi, že je vedl, aby je zmořil hladem. Tu jim Bůh seslal za pokrm křepelky a bílý chléb, řečený manna.

* U večer přiletěly křepelky v takovém množství, že přikryly všecko ležení Izraelských, tak že jich bez obtíže chytali. Ráno pak, když rosa ustoupila, ukázalo se na poušti cosi drobného, malá to a bílá zrnka, kteráž přikryla povrch země jako jinovatka. To když uźřeli Izraelští, pravili vespolek: „Man hu?“ čili: Co jest to?“ Mojžíš řekl jim: „To jest ten chléb, kterýž Hospodin dal vám k jedění. Ať nasbírá každý z něho kolik potřebuje.“ I učinili tak s radostí. Pokrm ten měl chuť bílého chleba s medem. Mannou živil Bůh Izraelské po čtyřicet let, dokud nepřišli k hranicím země kananejské.

Jindy se opět Izraelitům nedostávalo vody. Proto reptali opět proti Mojžíšovi. I řekl mu Bůh: „Vezmi hůl do ruky své a jdi na horu Horeb.

Tam udeř na skálu a vyjde z ní voda.“ Mojžíš udeřil na skálu a hned vyrazil ze skály hojný pramen vody.

27. Zákonodaní na Sinaji.

Třetího měsíce po vyjití z Egypta přišli Izraelité k hoře Sinaji a postavili tam sobě stany. Mojžíš pak vystoupil na horu. I ukázal se mu Bůh a řekl jemu:

* Zvěstuj Izraelským: Budete-li poslouchati mne, budete mým národem vyvoleným. Mojžíš předložil lidu slova Hospodinova a jedním hlasem odpověděl všecken lid: „Co mluvil Hospodin, všechno učiníme.“ A když opět vstoupil Mojžíš na horu, řekl mu Bůh:

„Jdi k lidu a přikáž jim, ať se posvětí dnes a zítra; ať vyperou roucha svá a jsou hotovi ke dni třetímu. Učiň také zábradlí okolo hory, aby nikdo nevystoupil na ni. Ale když počnou troubiti trouby, tehďaž ať oni přistoupí k hoře.“

Když pak nastalo ráno třetího dne, počalo hrozně hřímati a se blýskati. Celá hora se kouřila a byla jako v plameni. Spolu zazníval zvuk trub víc a více, tak že se lid v ležení zhrozil a velmi bál. I vyvedl Mojžíš lid pod samu horu a Bůh oznamoval lidu desatero přikázání řka:

„Já jsem Hospodin Bůh váš! Každý z vás:

1. V jediného Boha věriti budeš.
2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
3. Pomni, abys den sváteční světil.
4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi.
5. Nezabiješ.
6. Nesesmilníš.
7. Nepokradeš.

8. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.

9. Nepožádáš manželky bližního svého.

10. Aniž požádáš statku jeho.

* Veškeren lid stál dolů hrůzou poražen a sliboval opět: „Všecko, což mluvil Hospodin, učiníme.“ Aby lid v dobrém úmyslu ještě více utvrdil, vzdělal Mojžíš pod horou oltář a obětoval na něm Hospodinu oběť. Obětní krví pak pokropil lid a řekl: „Tato jest krev úmluvy, kterouž učinil Hospodin s vámi v přikázáních svých.“

Potom vystoupil Mojžíš opět na horu a byl tam čtyřicet dní a nocí, rozmlouvaje s Bohem. A když dokonat Bůh řeči své, dal Mojžíšovi dvě desky kamenné, na nichž psáno bylo desatero přikázání.

* Mezi tím, co Mojžíš byl na hoře, ulil sobě lid ze zlata tele a vzdělal před ním oltář. Na to obětovali teleti oběti, jedli a pili, hráli a tancovali po způsobu pohanů. Když pak sestupoval Mojžíš s hory nesa dvě desky přikázání Božích v ruce své a ušel tele i tance, rozhněval se velmi a udeřil deskami o zem, tak že se rozrazily. Na to spálil tele a koho tam ještě dopadl, dal usmrtiti. I bylo takových 23.000 mužů.

* Druhého dne vstoupil Mojžíš opět na horu a prosil Boha vroucně za hříšný lid. Bůh odpustil lidu a rozkázal Mojžíšovi, aby vytesal nové dvě desky. Mojžíš učinil tak a Bůh napsal na ně desatero přikázání. Když pak sestupoval Mojžíš s hory, drže v ruce dvě kamenné desky přikázání Božích, zářila tvář jeho, tak že se Izraelští báli blízko přistoupiti k němu.

✱ 28. Vzdělání svatého stánku.

Za pobytu Mojžíšova na hoře rozkázal mu Bůh, jak má zaříditi mezi lidem služby Boží. I udělal Mojžíš z desek vzácného dříví *svatý stánek*, který se dal skládati. Byl pak stánek ten třicet loket dlouhý, deset vysoký a deset široký. Desky obložil zlatem, upevnil je na stříbrné podstavky, a pokryl čtyřmi skvostnými čalouny či koberci. Do čalounu, který vnitř stánku nejvýše byl zavěšen, byli vetkáni cherubíni, palmy a květiny. Vchod pak do tohoto svatého stánku zastírala krásná opona.

Tento stánek se dělil na dvě části. Hned za vchodem byla *svatyně* a dále vnitř byla *velesvatyně*. Mezi oběma pak byla zavěšena skvostně tkaná opona.

Do svatyně udělal Mojžíš *stůl*, obložený zlatem, na který se kladlo dvanácte chlebů posvěcených z nejpěknější mouky a nádoba s vínem; pak zlatý *svícen* sedmiramenný, na němž hořel nejčistší olej, a *oltář* kadidelný, na němž se pálilo kadidlo z nejvonnějších věcí.

Do velesvatyně postavil *archu Páně*, kterou vnitř i zevnitř pozlatil nejčistším zlatem. I přidělal k ní čtyři kroužky zlaté ke čtyřem úhlům a sochory k nošení, obložené zlatem. Do archy vložil dvě desky přikázání, které obsahovaly úmluvu s Hospodinem, pročež archa sloula archou úmluvy. Na archu položil pak víko ze zlata nejčistšího a z obou dvou stran jeho dal dva cherubíny na sebe hledící a křídloma svýma víko zastírající.

Okolo svatého stánku udělal Mojžíš velikou *sín*, a vzdělal v ní měděný oltář na zápalné oběti, jakož i měděné umývadlo pro kněze. Od té doby sídlil Bůh nad archou úmluvy mezi dvěma che-

rubíny, a kdykoliv se Mojžíš Hospodina tázati chtěl, vešel tam a uslyšel vůli Boží.

* 29. Ustanovení služeb Božích.

Mojžíš uspořádal také z rozkazu Božího *rozličné oběti*, a sice krvavé a nekrvavé. K obětem krvavým bral se dobytek hovězí, i ovce, kozy a holubi; k obětem pak nekrvavým obilí, mouka, chléb a víno. Jedny i druhé, pak-li se spálily, slouly zápalnými oběťmi.

Takovéto oběti měli lidé ze čtvery příčiny dávat:

1. aby Boha povinně uctili a chválili;
2. aby Bohu za přijatá dobrodiní děkovali;
3. aby na Bohu potřebných milostí vyprosili;
4. aby Boha za hříchy své smířili.

Proto se nazývaly oběti chvály, díků, prosby a smíření.

Dále zařídil Mojžíš i *slavnosti roční*. Byly pak následující:

1. Slavnost *velikonoční* na památku vysvobození z Egypta, která trvala sedm dní. K ní zabit byl beránek bez poskvrny, i jedli Izraelité maso jeho a přesné chleby. Za sedm týhodnů po veliké noci byla 2. slavnost *letnic* na památku přikázání, daných na hoře Sinaji. Tu obětovali Izraelité prvotiny úrody zemské. Po dokonané pak žni světla se 3. slavnost *stánků*, kdežto přebývali ve stanech z větví a ratolestí stromových na památku, že bydleli předkové jejich ve stanech na poušti. Mimo to ustanovil Mojžíš 4. svatý a *kajicný den*, den to očisťování neb smíření. V ten den obětoval nejvyšší kněz tele za hříchy své, kozla pak za hříchy lidu. Potom vstoupil s obětní krví a zlatou kaditelnici za oponu do velesvatyně, nakouřil víko archy úmluvy a pokropil krví archu a půdu před ní.

Uspořádal takto vše Mojžíš, oblekl bratra svého Arona v roucha posvátná, a vyliv olej na hlavu jeho, pomazal a posvětil ho za nejvyššího kněze, syny jeho za obecné kněze, ostatní pak z pokolení Levi za služebníky při svatyni. Když se tak stalo, přistoupil Aron k oltáři, obětoval na něm, a dal lidu požehnání. A hle! ze sloupu oblakového, kterýž se vznášel nad stánkem svatým, vyšel oheň a ztrávil oběti. Uviděvše to zástupové, padli na tváře své a velebili Boha.

* 30. Had měděný.

Když Izraelští přicházeli k zemi zaslíbené a blížil se konec putování jejich na poušti, nedostávalo se jim opět vody a oni reptali proti Mojžíšovi. I poručil mu Bůh, aby opět holí svou udeřil na skálu, jako byl dříve již učinil. Ale Mojžíš přišed k blízké skále pochyboval poněkud a řekl Izraelským: „Zda-li budu moci vyvésti vodu z této skály?“ A proto teprv až udeřil po druhé na ni, vyšla jest voda. Bůh však řekl jemu: „Že jsi mi docela neuvěřil, neuvedeš lidu toho do země, kterouž dám jim a potomkům jejich.“

Nedlouho na to reptali opět Izraelští a stěžovali sobě na obtížné cestování. I potrestal je Bůh, seslav jedovaté hady, kteří je štípali, tak že mnozí umírali. Tedy prosili Mojžíše, aby se přimluvil za ně u Boha, by jich hadů sprostil. A Mojžíš se modlil za lid. I řekl mu Bůh: „Udělej hada měděného a vyzdvihni ho na kůl; kdožby, jsa nakažen, pohleděl naň lítostně, uzdraven bude!“ Dal tedy Mojžíš uliti hada měděného, a který raněný hříchů svých litoval a naň pohlédl, byl uzdraven.

* 31. Mojžíšova smrt.

Jak Bůh předpověděl, neuvedl Mojžíš lidu izraelského do země zaslíbené. Když se blížil konec života jeho, řekl mu Bůh: „Polož ruku svou na Josua přede vším lidem, aby od této doby poslouchali ho všickni Izraelští!“ Mojžíš učinil tak a od toho času stal se Josue vůdcem lidu.

Na to předpovídal Mojžíš z vnuknutí Božího Spasitele světa, řka: „Proroka jako mne vzbudí vám Hospodin Bůh váš; toho poslouvejte!“

Pak požehnal všem a vstoupil na horu Nebo. Odtud ukázal mu Bůh zemi Kanaan a řekl jemu: „Tatoť jest země, kterou jsem slíbil Abrahamovi, Izakovi a Jakobovi. Viděl jsi ji, ale do ní nevedeš!“ I plesal Mojžíš radostí, když ji spatřil a děkuje Bohu umřel. Lid izraelský truchlil a oplakával ho po 30 dní.

* 32. Příchod do země zaslíbené.

Po smrti Mojžíšově uvedl po vůli Boží *Josue* národ židovský do země zaslíbené. Když přišli k řece Jordanu, zastavila se voda s vrchu přicházející a nadula se jako hora; dolejší pak otekla do mrtvého moře, tak že veškeren lid přecházel po suchu.

Když pak Josue po mnohých bojích a vítězstvích celou zemi zaslíbenou opanoval, rozdělil ji losem mezi dvanáctero pokolení, které povstalo z potomků dvanácti synův Jakobových.

* 33. Doba soudců. Gedeon a Samson.

Později vzbudil Bůh Izraelským nábožné a udatné muže, kteří je řídili, a ti se nazývali *soudcové*. Nejslavnější byli *Gedeon* a *Samson*.

Gedeon byl synem chudobných rodičů a žil za času, když Madianité Izraelity velmi sužovali. Tomuto řekl Hospodin: „Jdi a vysvoboď Izraele z rukou Madianských.“ Vzal tedy Gedeon tři sta mužů a rozdělil je na tři zástupy. O půl noci pak dal každému troubu a prázdný džbán, v němž hořící pochodeň ukryta byla a řekl jim: „Co uzříte mne činiti, čiňte i vy.“ I vloudili se potichu až k ležení nepřátel, kteříž tvrdě spali a obstoupili ležení kolem. Gedeon vešel do ležení a v troubu náhle zatroubiv rozbil džbán a hořící pochodeň vzhůru drže křičel: „Meč Hospodinův a Gedeonův!“ Rychle učinili totéž i lidé jeho. I stal se po všem ležení nepřátelském zmatek neslýchaný. Madianité křičíce a hlučíce utíkali a v tísní druh druhu vraždil. Když pak sousední Izraelité o vítězství slyšeli, povstali všickni a zastoupili Madianitům cestu, tak že se navrátilo ze 135.000 mužů toliko 15.000 do země své. I měli Izraelité pokoj za mnohá léta.

Samson byl od narození svého zasvěcen Bohu. Proto ho obdařil Bůh silou neobyčejnou. Kdysi potkal se s ním lev mladý, lýtý a řvoucí. I uchopil ho Samson a roztrhal ho na kusy, jakoby kozelce rozsápal. Jindy opět popadl čelist osličí a pobil jí tisíc Filistinů, kteříž přišli škodit Izraelským. Ale Bůh jej síly té zbavil, proto že vyžradil, proč tak silným jest. I jali ho Filistiné, vyloupali mu oči a učinili jej otrokem. Když pak se z hříchu svého kál, vrátil mu opět Bůh předešlou sílu. Toho času sešli se Filistiné do chrámu modly své Dagona. Přivedli pak také Samsona a postavili ho posměšně mezi dva sloupy, kterými byla podepřena střecha chrámová. I zatřásl Samson sloupy těmito, tak že spadl dům a pochoval nejen ho, ale i tři tisíce Filistinův.

* 34. Ruth a Booz.

Za doby soudců stal se v Betlemě hlad veliký. I odešel odtud člověk chudobný jmenem *Elimelech* s manželkou *Noemou* a dvěma syny do krajiny moabské. Tam pak umřel Elimelech a pozůstala Noemi s oběma syny. Tito pojali manželky moabské *Orfu* a *Ruth*. Po desíti létech umřeli tam také oba synové. I vstala Noemi, aby se vrátila domů. Ale Ruth ji nechtěla opustiti a šla s ní.

Když přišly do Betlema, žal se právě ječmen. Tu vyšla Ruth na pole, aby sbírala klasy po žencích a tak svou tchýni živila. Bylo pak to pole bohatého muže jménem *Booz*. Když Booz uviděl Ruth, ona sbírá klasy, nebránil jí v tom, nýbrž poručil ještě svým žencům, aby schválně něco klasů při vázání nechávali, by ona tím více nasbírala. Po žních pak vzal si ji Booz za manželku. Bůh požehnal sňatku tomu a daroval jim syna jménem Obed. Ten byl otcem Isaia, otce Davidova, z jehož pokolení vyšel Spasitel.

* 35. Samuel a Heli.

Později stal se soudcem Izraelitů nejvyšší kněz jménem *Heli*. Za času jeho žili dva nábožní manželé, jménem *Elkana* a *Anna*. Neměli pak dětí a proto se rmoutili oba. I slíbila Anna Bohu, dá-li jí syna, že ho dá k službě jeho do svatého stánku. Bůh vyslyšel prosbu její a dal jí syna, jehož ona nazvala *Samuel*. Když pak měl Samuel tři léta, dovedla ho Anna k nejvyššímu knězi Helimu, aby ho před ním službě Boží obětovala. Uviděv Heli malého Samuele, položil ruku svou na hlavu jeho a žehnal jemu. Od té doby přísluhoval Samuel ve stánku svatém, rostl a líbil

se Bohu i lidem. Když pak Heli umřel, stal se Samuel sám soudcem v Izraeli.

* 36. Zřízení království. Saul.

Když Samuel sestárl, řekli mu starší izraelští: „Ustanov nám krále, jakož národové mají.“ I nelíbila se řeč ta Samuelovi, proto že chtěl, aby Bůh zůstal jejich králem. Bůh pak řekl jemu: „Uposlechni hlasu jejich, ale předpověz jim práva, jaká bude míti král nad nimi.“

Téhož času přišel k Samuelovi muž z pokolení Benjaminova, jménem *Saul*. Byl pak velmi sličný a udatný a od ramene vzhůru převýšoval veškeren lid. Když naň Samuel pohledl, řekl mu Bůh: „Tenť jest, kteréhož pomážeš za kníže nad lidem mým.“ Vzal tedy Samuel nádobu s olejem, vylil jej na hlavu Saulovu a řekl: „Aj, pomazal tebe Hospodin za kníže nad lidem svým.“ Na to svolal Samuel lid, a představil jim Saula řka: „Tu vidíte, koho vyvolil Hospodin. Není mu podobného ve všem lidu.“ I zkřikl veškeren lid: „Živ buď král náš!“ Saul nyní kraloval a Bůh mu dával vítězství nad nepřátely. Později však prohřešil se proti Bohu a zavržen jest od něho.

* 37. David na krále pomazán.

Samuel miloval krále Saula. Proto plakal, že ho zavrhl Hospodin. I řekl mu Bůh: „Dokavadž plakati budeš Saula? Naplň roh svůj olejem a jdi do Betlema k Izaiovi; nebo jsem opatřil sobě ze synů jeho krále.“ Šel tedy Samuel do Betlema a tam obětoval. K oběti povolal tajně i Izaia a syny jeho. Nejdříve přišel syn prvorozený, muž to krásný a vysoký. Samuel sobě

pomyslí: „Zajisté tentě jest, jenž pomazán býti má za krále.“ Ale Bůh řekl: „Nehleď na obličej ani na vysokost postavy jeho; jáť nesoudím vedle vzezření člověka a tohoto jsem nevyvolil.“ Přivedl tedy Izai ostatních šest synů svých před Samuelem. Ale Samuel řekl: „Žádného z těchto nevyvolil Hospodin. Jsou-li to už všickni synové tvoji?“ Izai odpověděl: „Ještě zbývá nejmladší *David*, jenž pase ovce.“ I řekl Samuel: „Pošli pro něho a přiveď jej!“ Když byl David přišel, řekl Hospodin Samuelovi: „Vstaň, pomaz ho, nebo tentě jest!“ Vzal tedy Samuel roh s olejem, pomazal uprostřed bratrů jeho a Duch Boží sestoupil na Davida od toho dne.

✱ 38. Davidův boj s Goliašem.

Toho času sebrali opět Filistiné vojska svá k boji proti Izraelským. Filistiné stáli na hoře jedné a Izraelité na hoře druhé a údolí bylo mezi nimi. I vyšel ze stanů Filistinů muž, jménem *Goliaš*, z výši šesti loket, maje lebku měděnou na hlavě, pancíř šupinový na prsou a boty měděné na hnátech. Štít pak měděný přikrýval ramena jeho a kopí jeho bylo jako vratidlo tkalcovské. I volal proti vojskům izraelským: „Vybeřte ze sebe muže a nechtě sestoupí k souboji. Porazí-li mne, budeme vaši služebníci; pak-li já porazím jej, budete vy nám sloužiti.“ Pak ještě se chlubil: „Dnes jsem pobaněl vojska izraelská.“ Tak stával Filistin ten ráno i u večer po 40 dní. Saul pak a všickni Izraelité ustrnuli a báli se příliš.

David pásł stádo otce svého, když se o tom dověděl. I vstal hned, vzal hůl svou a vybral sobě pět kamenů hladkých z potoku a vložil je do mošny pastýřské a prak svůj v ruce nesa šel

proti Filistinovi. Tento přibližuje se Davidovi, pohrdal jím, řka: „Zdali jsem pes, že přicházíš proti mně s holí?“ Pojď ke mně a dám tělo tvé ptákům nebeským a zvířatům zemským.“ I řekl David: „Ty přicházíš ke mně s mečem, kopím a štítem, ale já přicházím ve jménu Božím, jehož jsi zhaněl. Bůh pak dá tebe v ruku mou a zabiju tebe, aby poznala všechna země, že Bůh jest v Izraeli.“ Když tedy vstal Filistin a přibližoval se, vyňal David z mošny kámen a otočiv hodil jím z praku, a udeřil Filistina v čelo, že ihned padl na tvář svou k zemi. Na to přiskočil a vzav meč jeho, stal mu hlavu. Vidouce Filistiné, že umřel nejsilnější z nich, dali se na útěk. Izraelité však honili je a pobili mnoho z nich.

* 39. Saulova nenávisť a Davidova nábožnost.

Když se vraceli Saul s Davidem domů, vyšly jim naproti ženy ze všech měst a radostně propěvovaly: „Zabilť jest Saul tisíc, ale David deset tisíc,“ (proto že největšího nepřítel zabil). I rozhněval se Saul a hleděl až do smrti své Davida zabiti, ačkoli zaň syn Saulův Jonathas se přimlouval. Ale Bůh toho nedopustil a ochránil vždy Davida.

Po smrti Saulově vyvolil i lid Davida za krále, kterýž si obral Jerusalem za sídlo své, a nazval jej městem Davidovým. Poněvadž pak byl zvyklý, hned od mladosti své Boha zpěvem oslavovati, složil ku chvále Boží písně svaté, řečené žalmy, a ve všech věcech jednal podle vůle Boží. I požehnal mu Bůh a přislíbil jemu: *„Vzbudím tobě potomka a upevním trůn království jeho až na věky. Já budu jemu za otce a on mi bude za syna.“* Potomek tento byl Vykupitel světa.

* 40. Absolonova vzpoura i pokuta.

David však nepožíval trvalého štěstí. Vlastní syn jeho *Absolon* připravil mu přehořké strasti. Absolon byl nejkrásnější muž v celém Izraeli. Od paty a do vrchu hlavy nebylo na něm vady žádné a zvláště vlasy jeho byly pěkné a husté. I spůsobil si vozy a jezdců padesáte mužů, kteříž by chodili před ním. A vstávaje ráno stával u paláce královského a lichotil všem, kdož tam vcházeli, aby srdce jejich sobě naklonil. Pak dal se vyvolati králem a táhl s vojskem proti vlastnímu otci. To bylo zlo veliké před Bohem a proto potrestal Bůh Absolona. Vojsko jeho bylo v lese pobito; on sám pak jedá na mezku. zachytil se za dlouhé své vlasy na stromě. A když takto visel, přišel Joab, vůdce vojska královského a probodl ho kopím. Sotva se o tom dověděl David, plakal syna svého Absolona a želel ztráty jeho.

* 41. Davidova smrt.

Když se blížil Davidovi konec života jeho, povolal k sobě všechna knížata a přední muže izraelské a řekl jim: „Myslil jsem, abych vystavěl Bohu chrám, i připravil jsem všechny věci ku stavění. Ale Bůh řekl mi: Nikoli ty, ale Šalomoun syn tvůj vystaví mi dům. Nyní tedy napomínám vás: Ostříhejte všech přikázání Hospodina Boha našeho! Ty pak, Šalomoune, synu můj, poznej Boha svého a služ jemu myslí volnou. Vystav Hospodinu chrám a on bude s tebou.“ Na to v pokoji umřel.

* 42. Šalomoun král.

Po smrti Davidově stal se syn jeho *Šalomoun* králem. Bůh obdařil ho moudrostí neobyčejnou

a dal mu i bohatství a slávu, tak že nebylo rovného jemu.

Moudrost svou ukázal Šalomoun obzvláště překrásnými průpověďmi čili příslovími, která nám zůstavil. Některá z nich jsou :

„Pýcha předchází pád.“

„Kdo chodí s moudrými, moudrý bude : ale přítel bláznů učiněn bude podobný jim.“

„Jestliže by tě lákali hříšníci, nepřivoluj jim, neb oni běží ke zlu.“

„Mnoho mluvení nebývá bez hříchu.“

„Ohavností jsou Hospodinu rtové lživí.“

„Jdi k mravenci, lenochu, zpytuj cesty jeho a uč se moudrosti.“

„Lepší málo se spravedlností, nežli mnoho s nepravostí.“

„Na úroky půjčuje Hospodinu, kdož se smilovává nad chudým.“

„Hněvivý vzbuzuje různice, ale odpověď tichá skrocuje hněv.“

Ve čtvrtém roku panování svého počal král Šalomoun po vůli otcově stavěti krásný a veliký chrám v Jerusalemě na hoře Moria. Veliké množství dělníků pracovalo při tom. Jedni sekali dříví, jiní dováželi potřebné věci a opět jiní tesali v kamení. Ze samého vzácného dříví a kamene, z mnohého zlata a stříbra byl chrám ten vystavěn. Když pak ponejprv obětovaly se tam oběti, sestoupil oheň s nebe a ztrávil je. Takto ukázal Bůh, jak mila jest mu tato svatyně.

Šalomoun však nezůstal dobrým a konec jeho byl smutný. Když sestárl, pokazil se, tak že nectil již pravého Boha a lid utiskoval. I povstala proti němu spiknutí a různice, až zemřel.

* 43. Rozdělení říše.

Když Šalomoun umřel, stal se syn jeho *Roboam* králem. I prosil lid izraelský *Roboama*, aby ho tak neutiskoval, jako otec jeho Šalomoun. Ale mladí společníci, s kterými byl *Roboam* vychován, radili jemu, aby lidu nepovolil. Neulevil tedy lidu izraelskému, nýbrž ještě více ho utiskoval.

I stalo se, že odpadlo deset pokolení izraelských od *Roboama* a ti zvolili sobě krále *Jeroboama*, jenž býval dříve služebníkem Šalomounovým. *Roboama* se přidrželo jenom pokolení *Juda* a *Benjamin*. Tak povstalo dvojce království: *judské*, jehož králem byl *Roboam* a *izraelské*, jehož králem byl *Jeroboam*. Hlavním městem království *judského* byl *Jeruzalem* a království *izraelského* město *Samaří*.

Roboam se hněval, že tak mnoho lidu odpadlo od něho. I shromáždil vojsko své a obmýšlel bojovati proti odpadlým pokolením izraelským. Ale Bůh toho nedopustil. Poslal k *Roboamu* a jeho lidu nábožného muže, jménem *Semejáše*, kterýžto pravil: „Nebudete bojovati proti bratrům svým izraelským, neboť z vůle Boží oni odpadli k *Jeroboamovi*.“ Slyše to lid nechtěl bojovati a navrátil se domů.

* 44. Vzbuzení proroků.

Časem svým pokazili se obyvatelé obou království. I vyvolil sobě Bůh nábožné muže, kteří by lid k dobru napomínali a ze hříchů kárali. Těmto mužům zjevil Bůh mnohé budoucí věci a oni je předpovídali čili prorokovali. Proto je nazýváme *proroky*.

Takovýchto proroků bylo mnoho v království izraelském i *judském*. Někteří proroctví svá i na-

psali. Jména jejich jsou: *Izaiáš, Jeremiaš, Ezechiel, Daniel, Ozeáš, Joel, Amos, Abdiaš, Jonaš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniaš, Aggeus, Zachariaš, Malachiaš*. První čtyři se nazývají větší proroci, protože více psali, nežli ostatní.

Nejvíce předpovídali proroci o budoucím *Mesiáši*, zevrubně napřed oznamující: 1) dobu jeho příchodu, 2) okolnosti jeho narození, 3) jeho působení, 4) jeho utrpení a smrt, 5) jeho oslavení.

Oni prorokovali:

1) že přijde v době, kdy bude berla odňata od Judy; také od doby, kdy vyjde rozkaz, aby znovu vystavěn byl Jerusalems, za 483 let;

2) že se narodí v Betlémě, z panny, z pokolení Judova, z rodu Davidova;

3) že bude králem, knězem a prorokem;

4) že bude za 30 stříbrných prodán, bičován, posmíván, uplván, rouhán, odsouzen, na rukou a nohou zboden, žlučí a octem napájen a po smrti o jeho roucho metán los;

5) že vstane z mrtvých, vstoupí na nebesa a sešle Ducha svatého.

* 45. Prorok Eliaš.

Jeden z předních proroků byl *Eliaš*. Tento žil za panování krále Achaba, který byl bezbožnější, nežli mnozí jiní králové izraelští. Onť ani nectil pravého Boha a neklaněl se jemu. I přišel k němu Eliaš a předpověděl mu, že po delší dobu nedá Bůh ni rosy, ni deště.

Po čase učinil Eliaš veliký div u chudobné vdovy v Sareftě. Rozmnožil totiž z rozkazu Božího její mouku v nádobě a olej ve sklenici, tak že toho neubývalo až do času, kdy Bůh opět seslal dešť. Později ještě vzkřísil mrtvého syna vdovy této.

Achab postavil také chrám modle, řečené *Bal*, a povolal 450 kněží k službě Bala. Když pak již nepršelo tři léta a šest měsíců, přišel Eliaš z rozkazu Božího opět ke králi Achabovi a shromáždil na hoře Karmelu veškeren lid izraelský, i ony kněze Balovy. A přistoupiv k lidu řekl: „Dokavad budete nerozhodni na dvě strany: Jest-li Hospodin pravý Bůh, následujtež ho samého; pakli Bal jest Bohem, následujtež toho!“ A neodpověděl mu lid ani slova. I řekl opět Eliaš: „Já jsem sám jediný, kněží pak Balových jest čtyři sta a padesáte. Necht jsou nám dáni dva býci: kněží Balovi ať obětují jednoho a já druhého. Bůh pak, který sešle oheň na oběť, ten ať jest pravým Bohem.“ A lid s radostí na to svolil.

I oblekli se kněží Balovi svátečně, položili býka na oltář a poskakující okolo něho, volali od rána až k večeru: „Bale, vyslyš nás!“ Ale Bal neslyšel modliteb jejich. Když pak Eliaš druhého býka na oltář svůj položil a se modlil, tu spadl oheň s nebe a spálil oběť zápalnou i oltář. Což uviděv lid, padl na tvář svou a volal: „Hospodin jest Bůh!“ Pak vstoupil Eliaš na vrch hory Karmelu a tam se modlil. A hle, ukázala se mračna a vydatný dešť opět zvlažil vyprahlou zemi.

Nejdivnější však jest, že Eliaš neumřel jako jiný člověk. Bůh totiž ho vzal na hoře Karmelu u velikém vichru na ohnivém voze s ohnivými koňmi do nebe.

* 46. Prorok Eliseus.

Po vůli Boží ustanovil Eliaš nástupcem svým muže nábožného jménem *Elisea*. Když Eliaš vzat byl do nebe, spadl s něho plášť; i zdvihl ho Eliseus a od té chvíle přešla divotvorná moc Eliašova na něho a stal se prorokem.

Kdysi šel Eliseus do Bethel, kdež se Izraelité klaněli zlatému teleti. I posmívaly se mu rozpustilé děti, proto že měl holou hlavu, a volaly za ním: „Pojď sem, lysý!“ Eliseus se ohledl a pohrozil jim ve jménu Božím. V tom vyšli z lesa medvědi a roztrhali 42 z nich. Takto potrestal Bůh zneuctění sluhy svého.

Po čase uzdravil Eliseus podivným způsobem Naamana, vůdce vojska krále syrského. Přikázal mu totiž: „Jdi a umyj se sedmkrát v řece Jordaně a budeš čist!“ Naaman učinil tak a byl uzdraven od nemoci své.

Jindy opět naříkala sobě žena vdova Eliseovi a pravila: „Jsem dlužna peníze a nemám čím zaplatiti. Proto chce věřitel můj sobě vzíti mé dva syny za otroky.“ I radil jí Eliseus: „Vypůjč sobě ode všech sousedů svých nádoby prázdné; pak vezmi nádobu svou s olejem a nalévej z ní do všech těch nádob, až budou plny.“ I učinila vdova dle rady jeho a naplňovala olejem svým nádoby, které jí podávali synové její. Když pak byly plny, pravila synu svému: „Podej mi ještě nádoby!“ Kterýžto odpověděl: „Nemám!“ I stál olej a netekl více. Proto oznámila to žena Eliseovi, kterýž řekl jí: „Jdi, prodej a zaplať věřiteli svému; ty pak a synové tvoji živi budete z ostatku.“

Když umřel Eliseus, oslavil Bůh i hrob jeho zázrakem. Kdysi tam položen jest mrtvý a sotva se dotkl kostí Eliseových, ožil a vstal z mrtvých.

*** 47. Prorok Jonaš v Ninive.**

Po smrti Eliseově povolal Bůh *Jonaše* za proroka. I poslal ho do města pohanského řečeného *Ninive* a řekl jemu: „Jdi do Ninive a kaž tam pokání bezbožným obyvatelům jeho!“

Ale Jonaš neuposlechl a chtěl Bohu ujiti. I šel k moři a vstoupil na loď, která se plavila do Špaňhel. Bůh pak poslal bouři velikou na moře, tak že se loď zmítala a plavci byli v nebezpečení zahynouti. Vidouce to pravili vespolek: „Pojďte a vrhněme losy, abychom zvěděli, pro koho to neštěstí na nás přišlo.“ Metali tedy losy a los padl na Jonaše. I uvrhli ho do moře a hned přestala bouře. Jonaš však nezahynul; Bůh poslal rybu velikou, která ho pohltila a za tři dni zase na břeh moře vyvrhla. I řekl mu podruhé Bůh: „Jdi do Ninive a kaž v něm pokání!“

Šel tedy Jonaš do města toho cestou jednoho dne a tam volal: „Ještě čtyřicet dní a město podvráceno bude!“ Obyvatelé ninivetští uvěřili této výbrůžce Boží, rozhlásili půst a oblekli se v šaty smutečné či kajicné všickni od nejmenšího do největšího. I sám král oblekl se v roucho kajicné, posypal hlavu popelem na znamení lítosti a rozhlásil v Ninive: „Každý odvrát se ode zla; kdo ví, neodpustí-li nám Bůh, že nezahyneme.“ A v skutku! Když viděl Bůh, že se obyvatelé ninivetští polepšili, smiloval se nad nimi a odvrátil neštěstí, kterýmžto jim hrozil.

* 48. Zkáza říše izraelské. Zajetí assyrské.

Bůh nepřestával Izraelským posýlati svatých proroků. Ale nadarmo napomínali tito a vyhrožovali jim trestem Božím, oniť se nepolepšili. Proto je Bůh hrozně potrestal. *Salmanassar*, král assyrský, dobyl hlavního města Samaří a odvedl většinu jich do *Assyrie*, odkudž se nevrátili nikdy více. Tak přestalo království izraelské.

Na místě odvedených Izraelitů usadili se pohané a smíchali se s těmi, kteří tam pozůstali.

Kdož bydleli k půlnoci, nazývali se *Galilejští*; kdož pak přebývali k polední straně, nazváni jsou Samarští čili *Samaritáni*. Náboženství Samarských byla míchanina obyčejů pohanských i židovských, a proto byli od obyvatelů království judského, čili od židů, vždy nenáviděni.

* 49. Tobiaš.

Izraelským se vedlo v zajetí tom čím dál tím hůře, ale Bůh i tam jich neopouštěl. Zvláště pak miloval Bůh mezi nimi nábožného *Tobiaše*. Tobiaš již od mladosti své zachovával přikázání Boží a varoval se spolku lidí bezbožných. Když pak byl v zajetí mezi pohany, i tam podle víry své žil. Onť se k pravému Bohu modlíval, slabé u víře posiloval, zarmoucené těšil, lačné krmil, nahé odíval a mrtvé uctivě pochovával.

I přihodilo se, že Tobiaš ve stáří svém oslepl. Bylo to neštěstí veliké, ale on přece nenaříkal a nereptal proti Bohu. I odplatil mu to Bůh. Kdysi poslal syna svého do vzdáleného města Rages, aby tam starý dluh vyzdvihl a přinesl. Tu připojil se k němu z rozkazu Božího anděl Rafael, aby ho provázel na cestě. Mladý Tobiaš vida mládence a nevěda, že by anděl to byl, šel s ním.

U večer prvního dne přišli k řece řečené Tygris a Tobiaš si tam chtěl umyti nohy. Tu se mu ukázala ryba veliká a chtěla ho pohltiti. I ulekl se náramně Tobiaš. Ale anděl mu pravil: „Popadni ji zmužile za ploutve a táhni ji k sobě!“ A Tobiaš vytahl ji na sucho. Nyní mu řekl anděl: „Vykučej ji, ale srdce, žluč a játra schovej sobě, neb tyto věci jsou k lékařství užitečné.“ I uposlechl Tobiaš. Když pak se navrátil z cesty

domů, vyňal žluč rybí a pomazal jí oči svého otce. A hle, za půl hodiny prohledl otec a u veliké radosti chválil Boha.

* 50. Proroci: Joel, Micheaš a Izaiáš.

Také obyvatelům království judského poslal Bůh mnoho proroků.

Mezi předními byl *Joel*, kterýž důtklivě k pokání vybízel a volal: „Roztrhněte srdce svá a ne roucha svá, a obraťte se k Hospodinu Bohu svému. Kněží ať pláčí a řkou: „Odpusť, Hospodine, odpusť lidu svému!“

Jiný takový prorok byl *Micheaš*, kterýž místo narození Spasitele předpověděl, řka: „Ty Betleme, nikoli nejsi nejmenší mezi knížecími městy; nebo z tebe vyjde panovník v Izraeli, jehož východ jest od věčnosti.“

Nejvíce prorokoval *Izaiáš* o budoucím Messiáši. Tak předpověděl o něm, že bude mítí nábožnou pannu za matku, řka: „Aj panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emanuel, to jest Bůh s námi.“ Mimo to předpověděl i způsob jeho života, utrpení a smrti.

* 51. Král Oziaš.

Mezi dobré krále říše judské náležel král *Oziaš*. Později však zpyšnil a osmělil se sáhati i do posvátných práv kněžských. Kdysi vešel do chrámu a chtěl kaditi na oltáři vonných věcí. I bránil mu toho velekněz, řka: „Není to věc úřadu tvého, abys zapaloval kadidlo Hospodinovi. To přináleží kněžím, kteříž posvěceni jsou k službě té. Vyjdi ze svatyně a nepotupuj jí; nebo nebude to počteno tobě k slávě od Boha.“ Ale král

Oziaš se rozhněval a drže v ruce kaditelnici, hrozil kněžím. Tu padlo naň malomocenství a vzešlo patrně na čele jeho. I spatřili na něm kněži znamení trestu Božího a spěšně vyhnali jej ze svatyně. On sám také ulekl se rány, kterouž na těle svém ucítil, a pospíšil ven. Od té doby zůstal malomocen a přebýval v osamělém domu, aby jiných nenakazil.

* 52. Král Ezechiaš.

Za času Izaiase proroka žil nábožný král *Ezechiaš*. Tenť jako proroci neustále vzbuzoval hříšný lid k službě pravého Boha. Stalo se pak po mnohých létech, že Ezechiaš se roznemohl až k smrti. I přišel k němu z rozkazu Božího prorok Izaiáš a řekl: „Zřidď dům svůj a zaopatř své věci, nebo umřeš!“ Ezechiaš se ulekl a pláče modlil se k Bohu: „Prosím, Pane, rozpomeň se na mne, že jsem vždy tobě sloužil, a což milého jest před tebou, činil.“ Tu se smiloval nad ním Bůh a poručil Izaiášovi: „Jdi k Ezechiašovi a rci jemu: „Viděl jsem slzy tvé a vyslyšel jsem modlitbu tvou. A třetího dne vstoupíš uzdraven do chrámu a přidám ke dnům tvým ještě patnácte let.“ A stalo se tak. Ezechiaš zemřel teprv po 15 létech, panovav velmi šťastně.

* 53. Zkáza říše judské. Zajetí babylonské.

Po smrti Ezechiašově vládli opět králové zlí a kazili i lid. Konečně se obyvatelé říše judské od Boha docela odvrátili, ačkoli je vždy proroci napomínali. I byli za to strašně potrestáni a do zajetí odvedeni. Stalo se tak za času krále babylonského *Nabuchodonosora*. Tento přitáhl s ne-

sčíslným vojskem k Jeruzalemu a dobyv města, odvedl do zajetí krále i lid. Město pak a chrám, z něhož všecky nádoby posvátné pobral, ohněm poplenil a zbořil. Hrozný byl pohled na zříceniny města a chrámu. Prorok *Jeremiaš*, kterýž tuto zkázu viděl, bolestnými žalozpěvy ji oplakával.

Jedinou útěchou židů bylo, že král Nabuchodonosor dosti mírně s nimi nakládal; ba on i některé mládence z knížecích rodin k svému stolu povolal a služebníky svými učinil. Mezi těmito byli: *Ananiaš*, *Misael*, *Azariaš* a *Daniel*.

* 54. Tři mládenci v peci ohnivé.

Kdysi dal Nabuchodonosor udělati sochu zlatou zvýši loket šedesáte. I poručil všemu lidu: „Jakmile uslyšíte zvuk trub a hudby, padnouce klanějte se soše zlaté. Pakliby kdo se neklaněl, ihned uvržen bude do peci ohnivé!“ A všickni jakmile zazněl zvuk trub a hudby, padnouce klaněli se soše. Jenom *Ananiaš*, *Misael* a *Azariaš* neučinili tak. *Daniel* nebyl přítomen, byl by zajisté také se neklaněl. Vidouce Babyloňané, že onino mládenci nepadli k zemi, žalovali na ně u krále.

I rozhněval se král a rozkázal, aby pec na blízku stojící sedmkrát více, než obyčejně, rozpálena byla. Pak poručil nejsilnějším mužům z vojska, aby ony mládence svázali a oblečené v šaty uvrhli do peci. A stalo se tak. Ale anděl Páně sestoupil k mládencům a vyrazil plamen z peci, který spálil muže, kteříž mládence tam hodili. V peci pak učinil anděl chládek, jako v čas večerní. Oheň se mládenců naprosto nedotekl; toliko provazy, jimiž svázáni byli, strávil. I počali všickni tři jako jedněmi ústy chváliti a oslavovati Boha.

Když král divě se chvalozpěvu, do peci nahléd, ustrnul a řekl dvořanům svým: „Zdaliž jsme neuvrhli třech mužů svázaných do ohně? A nyní vidím čtyři muže rozvázané, na nichž není žádného porušení, a čtvrtý jest krásný a velebný, jako syn některého Boha.“ Přistoupiv pak ke dveřím peci, volal: „Služebníci Boha nejvyššího, pojdte ven!“

A ihned vyšli a všichni se přesvědčili, že jim oheň neuškodil, tak že ani vlas hlavy jejich nebyl popálen. Vida takový div, zděsil se Nabuchodonosor a zvolal: „Požehnaný Bůh jejich, kterýž poslal anděla svého a vysvobodil služebníky své. Protož dávám tohoto dne rozkaz, aby každý, kdož by se Bohu tomu rouhal, zahynul; nebo není jiného Boha, kterýž by mohl tak vysvoboditi!“ Tři mládence pak povýšil král k velikým důstojenstvím.

* 55. Prorok Daniel.

Daniel byl z mláďenců židovských nejmou-dřejším a obdařen i duchem prorockým. To patrně dokázal, když Nabuchodonosor umřel a králem se stal vnuk jeho *Baltasar*. Tomu předpověděl Daniel smrt jeho a rozdělení říše, což se i stalo. Brzy na to dostal perský král *Cyrus* do moci své celé království babylonské. I tento král Daniele miloval a jemu k vůli mnoho učinil.

Babyloňané měli modlu jménem *Bel*, kteréžto obětovali každého dne dvanácte měr pšeničné mouky, čtyřicet ovec a šest džbánů vína. Ale Daniel nepřestal se klaněti pravému Bohu. I řekl mu kdysi král: „Proč se neklaníš Belovi?“ Odpověděl jemu Daniel: „Proto že ctím toliko živého Boha.“ I řekl král: „Což není Bel živý bůh? Nevidíš, jak mnoho sní a vypije na každý den?“ Ale Daniel zasmál se a řekl: „Nemyl se,

králi! Tento Bel jest vnitř hlíněný a zevnitř měděný, a nikdy nejí.“ I rozhněval se král a povolal kněze Belovy, jichžto bylo sedmdesáte, a řekl jim: „Nepovíte-li mně, kdo tyto oběti sjídá, umřete! Pakli ukážete, že Bel ty věci jídá, umře Daniel, proto že se rouhal Belovi.“ A Daniel řekl: „Staň se podle vůle tvé!“

Kněži pak Belovy řekli králi: „My vyjdeme ven a ty sám polož oběti Belovy a zavři a zapečeť prstenem svým dvěře chrámu jeho. Když pak ráno neshledáš, že všecko je sněděno od Bela, nechať umřeme!“ Mluvili nepoctivě, neboť měli tajný vchod do chrámu. I učinil král jak chtěli kněži, Daniel pak posypal chrám popelem. Ale v noci přišli kněži Belovy se ženami a dětmi, a vzali oběti.

Druhého dne šel král s Danielem ke chrámu a našli pečeť neporušenu. I otevřeli dvěře, a král pohleděv na stůl, zvolal: „Veliký jsi, o Bele, a není na tobě žádného podvodu!“ Ale Daniel se zasmál a řekl: „Pohleď na podlahu; čím jsou šlépěje tyto?“ I divil se král řka: „Vidím šlépěje mužů, žen a dětí.“ A hned hledali a našli tajný vchod do chrámu. I rozhněval se král a dal usmrtiti kněze Belovy; Bela pak dal v moc Danielovi, který jej vyvrátil a chrám zbořil.

Babylonští ctili také velkého draka neb hada. I řekl král Danielovi: „O tomto nemůžeš říci, že by nebyl živý bůh.“ Daniel odpověděl: „Dej mi, o králi, moc, a zabiju draka bez meče a kyje. Král svolil. I vzal Daniel smolu, tuk a chlupy, a svařiv to, dal v ústa draka, který se rozpukl.

Když se tak stalo, rozhněvali se Babyloňané a pravili: „Král se stal židem: Bela zkázil, draka zabil a kněži povraždil!“ I šli ku králi a řekli: „Vydej nám Daniela, sice zabijeme tebe i rod tvůj!“ Král

se zdráhal, ale potom přece jim ho vydal. I uvrhli Babyloňané Daniele do jámy, ve které bylo sedm divokých lvů, aby ho roztrhali. Byl pak Daniel v jámě šest dní a neuškodili jemu lvové, proto že ho Bůh chránil. Aby neumřel hladem, poslal Bůh anděla, který uchopil proroka Habakuka u Jeruzalema, když právě nesl pokrm žencům, a nesl ho do Babylona, aby dal pokrm ten Danielovi. Sedmého pak dne přišel král k jámě, aby oplakával Daniela. I pohledl v jámu a aj Daniel seděl uprostřed lvů. Tu zvolal král hlasem velikým řka: „Veliký jsi ty Pane Bože Danielův!“ Na to jej dal vytáhnouti z jámy; ty pak, kteří jej zkaziti chtěli, rozkázal vmetati do jámy, i sežráni jsou v okamžení před ním.

* 56. Navrácení ze zajetí babylonského.

Když minulo v zajetí 70 let, obrátili se židé opět k Bohu, jsouce sužováni od Babylonských a napomínáni od proroků, zvláště od Daniela a Ezechiele. I vnukl nyní Bůh králi Cyrovi, aby je propustil. Cyrus vydal tudy rozkaz, aby se židé opět navrátili do své vlasti. S radostí ubírali se tito z Babylona, vystavěli opět Jerusalem i chrám a zřídili opět služby Boží podle zákona Mojžíšova. Kněz Ezdraš a Nehemiaš snesli v jedno roztroušené knihy zákona, zřídili po celé zemi synagogy čili školy, v nichžto představení neb rabbinové třikrát za týden lid v náboženství vyučovali. Tak se mohli všickni židé dověděti, co proroci o Mesiáši předpověděli.

Po svém navrácení ze zajetí požívali židé po dlouhý čas pokoje za vlády perských králů.

Smutnější časy nastaly jim, když se rozpadla veliká říše perská. Však i tu jim Bůh dával ne-

jeden důkaz své lásky. Zvláště vnukl nábožnému synu moudrého Siracha, aby napsal knihu krásných průpovědí, kterými by ostatní židé k mravnosti napomínáni byli. Kniha tato se nazývá kniha Sirach aneb kazatel.

Některé průpovědi z ní jsou:

„Počátek moudrosti jest bázeň Boží.“

„Rozkazů otcových (a matčiných) poslouvej a nezarmucuj jich. Požehnání otcovo utvrzuje domy dítek, zlořečení pak matčino vyvrací je ze základu.“

„Nepohrdej člověkem ve stáří jeho.“

„Buď živ v pokoji s mnohými, ale rádce měj z tisíce jednoho.“

„Ohyzda zlá na člověku jest lež.“

„Jmenování Boha nebuď ustavičně v ústech tvých a jména svatých nepřiměšuj v řeči své.“

„Neslyš jazyka bezbožného; ústům pak svým udělej dvěře a zámky.“

„Použij času a chraň se zla a jako před hadem utíkej před hříchem.“

* 57. Mučennická smrt Eleazara.

Nejhůře se vedlo židům, když přišli pod vládu syrského krále *Antiocha*. Tento dal knihy zákona Božího roztrhati a spáliti, a vyhrožoval smrtí každému, kdož by ostříhal zákona Mojžíšova. I byli mnozí, kteří z bázně zapřeli svou viru.

Byl pak toho času nábožný zákonník jménem *Eleazar*, maje 99 let věku svého. Tomu otevřeli násilím ústa a nutili jej, aby jedl vepřové maso. Ale on volil raději slavně umříti, nežli zákon přestoupiti. I trpěl neohroženě rozličná muka, jimiž ho smrtili. Někteří z přátel jeho pravili jemu, že donesou maso, kteréžby jísti směl, a prosili ho, aby se stavěl, jakoby jedl maso vepřové. Ale Ele-

azar odpověděl: „Nesluší se na můj věk, abych se přetvařoval. Kdybych to učinil, myslila by mládež: stařec Eleazar stal se pohanem, a uvalil bych opovržení na své stáří. A co by mi z toho bylo, kdybych ušel mukám lidským? Bohu bych zajisté neušel ani živ ani mrtev. Protož raději podstoupím smrt pro svaté zákony. Tak ukážu se hodna starého věku a mládencům zůstavím hrdinský příklad.“ Když to pověděl, hned jej k novým mukám táhli. A když umíral, povzdechl a řekl: „Pane, ty víš, že to rád trpím, proto že se Tebe bojím.“ Tak dokonal život svůj a zanechal potomkům krásný příklad hrdinské mysli a statečnosti.

*** 58. Mučennická smrt bratří macchabejských.**

Antioch dal také matku židovskou a sedm synů její přivést, a rozkázal jim, aby vepřové maso jedli. Ale oni řekli: „Zákon náš to zapovídá; neučiníme toho.“ Poručil tedy král, aby biči a žilami mrskáni byli. Však nejstarší z nich řekl jemu: „Hotovi jsme raději zemřít, nežli zákony Boží přestoupiti.“ Tehdy rozhněvav se král, rozkázal pánve a kotly měděné rozpáliti. Pak dal nejstaršímu jazyk uřezati, kůži s hlavy stáhnouti, ruce a nohy usekati a takto zmrzačeného a ještě dýchajícího na pánvi smažiti. Za dlouhého toho mučení napomínali se ostatní bratři s matkou vespolek, aby udatně zemřeli.

Když první dokonal, přivedli druhého. I sedřeli mu kůži s hlavy a tázali se, bude-li jísti. On pak odpověděl jako starší bratr: „Neučiním toho!“ Proto i on trápen byl jako první a skonávaje řekl králi: „Nešlechetníče! ty nám sice béřeš život vezdejší, ale král světa nás vzkřísí

k životu věčnému.“ Třetí podal ochotně rukou svých řka: „S nebe je mám, a doufám, že jich od Boha dostanu.“ Prvé než ten skonal, hlásil se čtvrtý, že hotov jest pro Boha zemřiti. Když pak i on skonal, mučili katané pátého a šestého. I tito umřeli s rovnou zmužilostí, tak že se král a ostatní divili.

Pozůstal ještě nejmladší syn. Antioch přísahal, že jej učiní bohatým a šťastným, odstoupí-li od zákona otcovského. Když pak mládenec nechtěl, radil král matce, aby mu přimlouvala. Ona však řekla synu svému: „Prosím tě, synu můj, pohledni vzhůru a pozoruj nebe a zemi i všecko, což jest, a poznej, že Bůh všecko to z ničeho učinil. A protože neboj se toho kata, ale hoden jsa bratří svých, podstup smrt, abych tě v životě věčném s bratřími tvými opět nalezla.“ A když ona ještě mluvila, řekl mládenec: „Nač čekáte? Neposlechnu rozkazu králova, ale zákona Božího, kterýž dán jest nám skrze Mojžíše. Ale ty, králi, jenž jsi původce všeho zla, které židy potkalo, ruky Boží neujdeš.“ I rozpálil se král hněvem a rozlítil se na tohoto ukrutněji nad ostatní. Naposledy pak usmrcena jest i matka.

, 59. Judas macchabejský.

Za času krále Antiocha žil v zemi židovské kněz jménem *Mathatiaš*, s pěti syny svými. Uslyšev, že král Antioch i chrám zneuctil, rozhorlil se velmi a bojoval s mnohými jinými proti němu a ostatním nepřátelům židů.

Po smrti jeho byl syn jeho *Judas* vůdcem lidu židovského. Byl pak Judas v boji silný a hrozný jako lev, pročež také nazván jest *Macchabejský* t. j. kladivem tlukoucí. Ačkoliv měl málo

vojska, přece zvítězil v mnohých bitvách, dobyl opět Jeruzalema a obnovil v chrámě služby Boží. Když Antioch uslyšel o vítězstvích Judových, vyslal nejlepší vůdce s velikým vojskem proti němu. I rozložilo se vojsko to nedaleko Jeruzalema u Emaus počtem 40.000 mužů pěších a 7000 jízdných.

Vida Judas tak ohromnou sílu, shromáždil své nepatrné vojsko naproti Jeruzalemu v Masfě, kdež se židé vždy modlívali. Tam se postili všickni v ten den, sypali popel na hlavy své a oblekli se ve smutečný šat. Pak přinesli prvotiny a desátky, otevřeli svaté knihy zákona a modlili se hlasitě spínajíce ruce k nebi, aby je Bůh zachránil. A Bůh vyslyšel modlitbu jejich, neb zvítězili nad nepřátely svými.

Podobně přemohl Judas s pomocí Boží nepřátely židů ještě v mnohých krvavých bitvách. Když opět kdysi zvítězil, poslal do Jerusalema 12.000 drachem stříbra čili přes 2000 zl. r. č., aby tam obětována byla oběť za hříchy mrtvých; nebo svaté a spasitelné jest myšlení, za mrtvé se modlití, aby hříchů svých byli sprostěni. Po smrti Judově byli bratři jeho jeden po druhém vůdcové lidu. I oni vyznamenali se slavnými činy. Avšak nástupci jejich páchali mnoho zla a sváděli lid víc a více ke hříchu a nepravosti.

* 60. Poslední doba před Kristem.

Mezi tím minulo čtyři tisíce let od stvoření světa a přiblížila se doba příchodu *Mesiášova*. Bylť všeobecně očekáván. Nejen židé toužili po něm, ale i pohané se domnívali, že veliký panovník v Judstvu povstane. Bylať toho času nesmírná pokaženost mravů. Židé sice poznávali ještě pravého Boha, ale hověli hříšným žádostem

srdce svého. Nad to povstaly mezi nimi strany, jako *Fariseu*, *Saduceu* a *Esseu*. Mezi ostatními pak národy, i nejvzdělanějšími, jako byli Řekové a Římané, ponovala nejohyznější *modloslužba*. Konečně se vyplnilo i proroctví Jakobovo. Bylať *berla odňata od Judy*“ přestali totiž panovati potomci Judovi a stal se králem v Judstvu cizozemec Herodes. Tehdy přišel na svět zaslíbený Mesiáš —

Ježíš Kristus.

Dějprava nového zákona.

1. Zvěstování Janova narození.

O Mesiáši bylo předpověděno, že se narodí *v zemi židovské*. Tam také byl očekáván.

V zemi židovské bylo velké město. Jmenovalo se *Jeruzalem*. Tam stál překrásný kostel. A v tom kostele byl pěkný oltář, pak stůl se dvanácti svatými chleby a svícen, na kterém sedm světél hořelo.

Kdysi přišel do kostela *Zachariaš* kněz a podkuřoval oltář. V tom se mu ukázal anděl Gabriel. *Zachariaš* se ulekl. I řekl mu anděl: „Neboj se, *Zachariaši*! Manželka tvá *Alžběta* bude mít syna a nazveš jméno jeho *Jan*.“ Ale *Zachariaš* tomu nechtěl uvěřiti. Proto mu řekl anděl: „Že jsi neuvěřil, budeš němým, až se tak stane.“ I vyšel *Zachariaš* z chrámu a nemohl více mluvit.

2. Narození Janovo.

Když přišel zaslíbený čas, dostala *Alžběta* syna. Sousedé a příbuzní její radovali se s ní. I chtěli, aby se synáček nazýval *Zachariaš*. Ale matka řekla: „Nikoli, on slouti bude *Jan*.“ I pravili jí: „Vždyť pak v celé rodině nemáte *Jana*!“ A tázali se otce na jméno dítěte. On pak byl

ještě němý. Vzal tedy tabulku a napsal na ni: „Jan jest jméno jeho.“ A ihned mohl mluvit a počal Boha chválit. Tehdy se podivili všickni řkouce: „Kým medle dítě to bude?“ Zachariaš pak obrátiv se k dítěti, pravil: „Ty, dítě mé, staneš se prorokem a budeš předcházeti samého Vykupitele.“

3. Vtělení Syna Božího.

V městečku Nazaretě žila svatá panna, jménem *Maria*. Byla zaslíbena svatému Josefovi, který byl tesařem. Oba byli chudobní, ale z rodu královského.

Kdysi modlila se právě Maria. I vešel k ní anděl Gabriel a pozdravil ji: „Zdravas Maria, milosti plná, Pán s tebou, požehnaná ty mezi ženami.“ Maria se ulekla. Ale anděl jí řekl: „Neboj se, Maria! Budeš míti Syna a nazveš jméno jeho Ježíš.“ I tázala se Maria: „Jak se to stane?“ A anděl odpověděl jí: „Duch svatý sstoupí v tě a Syn tvůj bude Syn Boží.“ Řekla tedy Maria: „Ejhle děvka Páně, staniž mi se podle slova tvého.“ Na to odešel od ní anděl.

4. Navštívení panny Marie.

Sotva odešel anděl, pospíchala Maria na hory k tetince své Alžbětě, aby jí řekla, že bude míti Syna Božího. Ale Alžběta už to věděla, neb jí to Duch svatý pověděl. Ona vyšla Marii naproti a zvolala: „Požehnaná ty mezi ženami a požehnaný plod života tvého!“ Maria pak zpívala krásný chválozpěv, který začíná slovy: „Velebí duše má Hospodina.“ Potom zůstala několik neděl u Alžběty a vrátila se zase do Nazareta.

5. Narození Páně.

Když se měl Pán Ježíš naroditi, odebrala se panna Maria se svatým Josefem k zápisu do Betlema. A když tam přišli, neměli kde nocovati. I vešli do skalnaté jeskyně, kdež mívali pastýřové někdy svá stáda. A tam *v Betlemě ve chlévě narodil se Ježíš Kristus, Syn Boží a Vykupitel světa.* Maria ho s radostí velikou plénkami obvinula a do jeslí položila. (*Den štědrý, Hod vánoční.*)

Sotva se Pán Ježíš narodil, stalo se veliké světlo, andělé zpívali, a jeden z nich pravil pastýřům: „Aj zvěstuji vám radost velikou, neb se vám narodil Spasitel v Betlemě městě.“ Pastýři ihned šli do Betlema, aby viděli, co jim byl anděl zvěstoval. I našli tam Marii a Josefa i dítě a klaněli se jemu jako Bohu.

6. Obětování Páně.

Osmého dne po narození dostal Syn Boží jméno *Ježíš*. A když měl čtyřicet dní, nesli ho Maria a Josef do chrámu jeruzalemského, aby zaň Bohu děkovali a dvě holubice darovali. Byl pak v chrámě nábožný stařeček *Simeon*. Ten vzal Syna Božího na ruce své, chválil Boha a pravil: „Nyní už rád umru, když jsem uviděl Vykupitele světa.“ A byla tam také nábožná vdova *Anna*. I ona chválila Boha a zvěštovala všem, že viděla Mesiáše.

7. Mudrci od východu.

Narození Pána Ježíše bylo také zvěstováno třem králům. Jmenovali se *Kašpar, Melichar a Baltazar*. Ukázalať se jim krásná hvězda, a oni poznali, že se narodil Pán Ježíš. I vydali se hned

na cestu, aby ho hledali. A hle, hvězda je vedla až do Jeruzalema. Tam se tázali krále Heroda: „Kde jest ono novorozené královské dítě? Viděli jsme hvězdu jeho a přišli jsme poklonit se jemu.“ Ale Herodes o něm nevěděl. Ptal se tedy kněží a zákonníků. Ti pak jemu pravili: „V Betlemě se jistotně narodilo.“ I řekl Herodes třem králům: „Jděte do Betlema a hledejte dítě ono, a když je naleznete, řekněte mi, abych i já se jemu klaněl.“ Ale Herodes tak jenom pravil, opravdu však mínil dítě zabiti.

Tři králové šli nyní do Betlema a hvězda je zase vedla, až se zastavila nad místem, kdež byl Pán Ježíš. I vešli tam a našli Marii a Josefa i dítě a klaněli se jemu. Také mu donesli dary: zlato, kadidlo a myrrhu. Chtěli tím ukázati, že Pán Ježíš jest Bůh, král a člověk. Potom však navrátili se jinou cestou domů, neb jim řekl Bůh: „Nechodte k Herodovi; chceť on dítě zabiti.“

8. Útěk do Egypta.

Vida *Herodes*, že se nevracejí králové, rozhněval se náramně. I poslal vojáky, aby zabili v Betlemě všechny chlapečky až do dvou let. Myslíť, že mezi nimi bude také Pán Ježíš. Ale Pána Ježíše nebylo mezi nimi. Téže noci ukázal se anděl svatému Josefovi a řekl: „Vstaň, vezmi dítě a matku jeho a utec do Egypta, neb Herodes chce dítě zabiti.“ I vstal Josef hned a ještě za tmavé noci odešel s Marií a dítětem do Egypta. Ráno pak přišli vojáci a brali matkám pacholátka z náručí a zabíjeli je. I stal se pláč a nářek, jakého nikdy nebylo slýchati.

Ale Bůh potrestal brzy na to strašně Heroda. Na celém těle vyrazil se mu škaredé vředy a červi

ho sežírali, tak že bolestí křičel, až umřel. Tu se opět ukázal anděl svatému Josefovi v Egyptě a řekl: „Navrať se domů, neb Herodes už umřel.“ I navrátil se svatý Josef s Marií a dítětem zpátky. Ale slyše, že by v Betlemě byl syn Herodův, jel ještě dále do Nazareta. Tam byl Pán Ježíš vychován a proto se nazývá Ježíš Nazaretský. (J. N. R. J.)

9. Dvanáctiletý Ježíš.

Když měl Pán Ježíš *dvanácte let*, šel se svými rodiči na slavnost do Jerusalema. Tam se v kostele tak pobožně modlil, jako andělé v nebi. Po slavnosti šli rodiče jeho domů, ale Pán Ježíš zůstal tam. Když pak ho večer neviděli, vrátili se do Jerusalema a hledali ho. Teprv po třech dnech našli ho v chrámě. Tam seděl mezi učiteli, tázal se jich a odpovídal jim, tak že se všichni divili. I řekla Maria panna laskavě k němu: „Synu, proč jsi nám tak učinil? My jsme tě bolestně hledali.“ Pán Ježíš pak odpověděl mírně: „Proč jste mne hledali? Nevíte, že musím býti v domě Otce svého, totiž v kostele?“ Potom se vrátil se svými rodiči do Nazareta. I zůstal tam do roku třicátého a byl rodičů svých vždy poslušen.

10. Křest Páně.

Když měl Pán Ježíš *třicet let*, počal veřejně vyučovati. Aby pak ho lidé poznali, předcházeli ho svatý Jan a připravoval lidi na něho. Proto se nazývá *předchůdce Páně*.

Svatý Jan býval na poušti, nosil hrubý šat ze srsti velbloudí a pás kožený a živil se kobyilkami a medem lesním. I vyšel z pouště a ukázal se v krajině jordanské. Tam volal: „Lidé, polepšete se!

Vykupitel váš brzy přijde!“ Mnozí uvěřili jemu a chtěli se polepšiti. Tyto svatý Jan v řece Jordanu pokřtil a proto se nazývá *Jan Křtitel*.

Kdysi přišel také Pán Ježíš k Jordanu, aby se dal pokřtiti od Jana. Ale svatý Jan křtil jenom hříšníky. Proto se bál Pána Ježíše pokřtiti. I řekl mu Pán Ježíš: „Učiň tak, neb tak Bůh poručil.“ Tehdy pokřtil ho svatý Jan. A aj, otevřelo se nebe a Duch svatý sestoupil v podobě holubice na Pána Ježíše. Otec pak nebeský volal: „Tentoť jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo!“

11. Pokušení Páně.

Sotva byl Pán Ježíš pokřtěn, vedl ho Duch svatý na poušť. Tam zůstal Pán Ježíš čtyřicet dní a nocí a modlil se a postil. I přistoupil k němu ďábel a *pokoušel ho* třikráte.

Ponejprv ukázal ďábel na kamení a pravil: „Jsi-li Syn Boží, řekni, ať kamení toto chlebové jsou.“ Ale Pán Ježíš odpověděl: „Člověk může i bez chleba žíti, chce-li jen Bůh.“ Podruhé vedl ďábel Pána Ježíše na vrch chrámu jerusalemského a řekl jemu: „Spusť se dolů! Andělé tě uchopí na ruce, abys o kámen se neurazil.“ Ale Pán Ježíš odpověděl: „Nesmíme v nebezpečí se vydávati a pak chtíti, aby nás Bůh zachránil.“ Po třetí vedl ďábel Pána Ježíše na horu a řekl jemu: „Všecko co vidíš, tobě dám, jestli že padna budeš mi se klaněti.“ I odpověděl jemu Pán Ježíš: „Odejdi, satane! Pánu Bohu samému se máme klaněti a sloužiti.“ Tehdy opustil ho ďábel a aj, andělé přistoupili a sloužili jemu.

12. Učenníci Páně.

Z pouště vrátil se Pán Ježíš opět k Jordanu. Ale brzy odešel a učil po vší zemi židovské. Učil

v kostele, ve školách, v domech, v poli, na horách, na poušti a na moři. A učil nejen ráno, ale též o poledni a u večer, kdykoli se lid sešel.

Pán Ježíš však nechodil sám. Mívalť okolo sebe mnoho dobrých lidí, kteří učení jeho rádi poslouchali a věřili, že jest Synem Božím. Proto se nazývali jeho *věřící*.

* První věřící Pána Ježíše byli *Ondřej a Jan*. Tito chodili dříve se svatým Janem Křtitelem. Když pak svatý Jan Pána Ježíše Mesiášem nazval, řka: „Ejhle beránek Boží, který snímá hříchy světa,“ tuť opustili ho a šli za Pánem Ježíšem. Obrátiv se Pán Ježíš, tázal se přívětivě: „Co hledáte?“ Řkou jemu: „Mistře, kde bydlíš?“ Odpověděl jim: „Pojďte a vizte!“ I šli radostně s ním na místo, kde bydlel, a zůstali ten den u něho.

* Ondřej měl bratra, jménem *Šimona*. I řekl jemu: „Nalezli jsme Vykupitele.“ A přivedl ho k Pánu Ježíšovi. Pohleděv naň Pán Ježíš řekl: „Ty jsi Šimon, syn Jonášův, ale od této chvíle slouiti budeš *Petr*, to jest skála.“

* Druhého dne po svém návratu z pouště šel Pán Ježíš do Galileje. I potkal na cestě muže, jménem *Filipa*, kterýž také už dlouho po Spasiteli toužil, a řekl jemu: „Pojď za mnou!“ A Filip stal se učenníkem jeho.

* Filip měl přítele, jménem *Bartoloměje*. Toho vyhledal, když právě byl pod fíkovým stromem a řekl jemu: „Nalezli jsme toho, o kterém Mojžíš i proroci psali. Jest to Ježíš z Nazareta. Pojď a viz!“ Ale Bartoloměj pochyboval řka: „Což pak může z Nazareta býti dobrého?“ Přece však šel. Vida Pán Ježíš Bartoloměje, pravil: „Aj pravý Izraelita, v němžto není lsti a falše!“ I podivil se Bartoloměj a tázal se: „Pane, odkud mne znáš?“ Pán Ježíš odpověděl jemu: „Prvé nežli tě Filip

zavolal, když jsi byl pod fíkem, znal jsem tebe.“ Tu zvolal Bartoloměj pln uctivosti: „Mistře, ty jsi Syn Boží a Vykupitel světa.“ Takto přibývalo věřících Pána Ježíše každým dnem více a více.

Z počtu věřících vyvolil sobě Pán Ježíš 12 *apoštolů* a 72 *učenníků*. Jména apoštolů jsou: Ondřej, Jan, Šimon Petr, Filip, Bartoloměj, Jakub; jiný Šimon, jiný Jakub, Matouš, Tomáš, Juda, Jidáš. Svatý Petr byl mezi nimi nejprzednějším. Tito apoštolé všecko viděli a slyšeli, co Pán Ježíš činil a učil.

Pán Ježíš učil o *sobě*, že jest přislíbený *Mesiáš*, kterého Bůh na svět poslal. On učil o *Bohu*, kdo jest a jak se k němu chovati máme.

Lidé *mohli věřiti* čemu Pán Ježíš učil, proto že přesvatě žil, budoucí věci předpovídal a *zázraky* činil.*

13. Zázraky na přírodě.

Svatba v Kani. Byla svatba v Kani galilejské. Pán Ježíš a Panna Maria byli také pozváni. Mezi jídlem už nebylo vína. I řekla Maria k Pánu Ježíši: „Nemají vína!“ Ale on odpověděl: „Ještě nepřišla hodina má.“ Chtěltě říci: Počkej jen, však já pomohu.

A stálo tam šest kamenných džbánů na umývání. Pán Ježíš řekl po chvíli služebníkům: „Naplňte džbány vodou!“ I naplnili je až po vrch. Na to učinil Pán Ježíš z vody té víno a poručil služebníkům: „Zaneste to vrchnímu správci svadby!“ A oni nesli. Když pak správce okusil vína, řekl ženichovi: „Každý dává dobré víno napřed, ale tys nechal nejlepší víno až naposled.“ Nyní teprv se poznalo, že Pán Ježíš proměnil vodu ve víno. I

uvěřili lidé, kteříž tam byli, že Pán Ježíš jest Syn Boží.

Rybolov. Kdysi v noci lovili apoštolé ryby na moři galilejském. Ráno pak stáli a vypírali sítě. I přišel k nim Pán Ježíš, sedl na lodičku Petrovu a řekl jim: „Jeďte na hlubinu a roztáhněte sítě své k lovení.“ Odpověděl mu Petr: „Pane, celou noc jsme lovili a nic neulovili, ale na tvé slovo rozestru síť.“

I rozestřeli sítě a zahrnuli tak mnoho ryb, že se až trhaly sítě. Tehdy pokynuli Janu a Jakubovi, kteří byli na druhé lodičce, aby pomohli jim. Tito přispěli a naplnili obě lodičky, že se téměř potopily. Uviděv to Petr, padl k nohám Ježíšovým, řka: „Pane, odejdi ode mne, neboť jsem člověk hříšný.“ Chtěl říci: „Pane, bojím se blízko tebe býti; tys taký mocný a já taký hříšný!“ I řekl mu Pán Ježíš: „Neboj se; od této chvíle budeš loviti lidi,“ to jest, budeš lidi ke mně volati, aby ve mne věřili a nábožně žili.

Petr tone. Jindy byli apoštolé opět v noci na lodičce. A ráno o třech hodinách bral se k nim Pán Ježíš, chodě po moři. Učenníci vidouce ho, ulekli se, řkouce: „Strašidlo jest to!“ a křičeli strachem. I volal Pán Ježíš: „Nebojte se, jáť jsem!“ Řekl pak Petr: „Pane, jsi-li ty to, rozkaž, abych k tobě přišel po vodě.“ A Pán Ježíš řekl: „Pojď!“ Vystoupil tedy Petr z lodičky a šel po vodě. Ale vida vítr tuhý, bál se a počav tonouti, křičel: „Pane, zachovej mne!“ Ihned vztáhl Pán Ježíš ruku a uchopiv ho, řekl jemu: „To se ti stalo, že jsi pochyboval.“ Když pak vstoupili na lodičku, přestal vítr. I klaněli se mu všickni řkouce: „Jistě Syn Boží jsi ty!“

Bouře na moři. Jindy zase kázal Pán Ježíš z lodičky na moři. A potom unaven jsa usnul.

I stala se veliká bouře, tak že lodička přikrývala se vlnami. Učenníci báli se velmi a zbudili ho řkouce: „Pane, zachovej nás, neb hyneme!“ I řekl jim Pán Ježíš: „Co se bojíte, malověrní?“ A povstav přikázal větru a moři a hned bylo ticho. Lidé pak divili se řkouce: „Kdo jest tento, že ho poslouchají větrové i moře?“

Nasycení 5000 lidí. Opět kdysi učil Pán Ježíš na poušti. I sešlo se tam mnoho lidí, aby ho slyšeli. Ale neměli co jísti. Pán Ježíš se tázal učenníků: „Kolik chlebů máte?“ Odpověděl mu Ondřej: „Jest tu chlapec jeden, který má pět chlebů a dvě ryby, ale což jest to pro tak mnohé?“ Řekl tedy Pán Ježíš: „Rozkažte lidu, ať se posadí.“ Pak vzal pět chlebů a dvě ryby, požehnal je a dal učenníkům, aby rozdávali. I jedli všickni a všickni se najedli a ještě zůstalo dvanáct košů drobtů. Těch pak, kteříž jedli, bylo pět tisíc, kromě žen a dětí. Vidouce to lidé, pravili: „Tentoť jest jistě Mesiáš, který má přijíti na svět.“

14. Zázraky na nemocných.

Ochrnulý. Kdysi učil Pán Ježíš v domě v Kafarnau. A bylo tam mnoho lidí. I donesli čtyři muži ochrnulého, ležícího na loži. A nemohouce pro zástup do domu, vystoupili na střechu, kteráž byla rovná. Tam pak učinili otvor a spustili nemocného s ložem k nohoun Ježíšovým. Vida Pán Ježíš nemocného, řekl jemu: „Vstaň, vezmi lože své a jdi domů!“ I pojala všecky bázeň a velebili Boha, řkouce: „Nikdy jsme nic takového neviděli.“

Malomocní. Jindy zase potkal Pán Ježíš malomocného. Takový člověk míval plno ohyzdných vředů na sobě a bylo mu o samotě přebývat, aby

jiných nenakazil. Ozdravěl-li však, ukázal se kně-
žím, aby ho vyhlásili za čista.

Onen malomocný volal zdaleka: „Pane, chceš-li,
můžeš mne očistiti.“ I nechal ho Pán Ježíš až
k sobě přijiti a dotekl se ho, řka: „Chci, buď
čist!“ A hned byl očistěn. Pán Ježíš pak řekl
jemu: „Neprav toho žádnému, ale ukaž se knězi,
aby tě vyhlásil za čista.“

Po druhé potkal Pán Ježíš deset malomocných,
kteří zdaleka volali: „Pane Ježíši, smiluj se nad
námi!“ I řekl jim: „Jděte a ukažte se kněžím!“
Šli tedy a všickni očistění jsou. Jeden pak z nich
vrátiv se padl k nohám Ježíšovým a děkoval.
Vida ho Pán Ježíš, řekl: „Zdali jich není deset
očistěno? Kdež jest ostatních devět? Proč ne-
přišli i oni, aby se poděkovali.

Služebník setníkův. V Kafarnau byl pohanský
setník, který měl služebníka na smrt nemocného.
I poslal pro Pána Ježíše, aby služebníka toho
uzdravil. A Pán Ježíš šel. Když pak byl nedaleko
domu, vyšel mu setník naproti a řekl: „Pane,
nejsem hoden, abys vešel pod střechu mou; ale
toliko rci slovem a uzdraven bude služebník můj.“
I řekl mu Pán Ježíš: „Jdi a, jak jsi uvěřil, staň
se tobě.“ A v touž hodinu pozdravil se služebník.

Člověk třicet osm let nemocný. V Jeruzalemě
byl rybník, který se jmenoval bravný neb ovčí,
proto že se tam ovce čistily. Okolo rybníka bylo
stavení, mající patero podloubí. A tam bylo mnoho
nemocných, kteří čekali, až se bude hýbati voda.
Časem totiž sestoupil do vody té anděl a ona se
hýbala. Kdož pak první tam vešel, uzdraven byl
od kterékoli nemoci.

I byl tam člověk třicet osm let nemocný. Pán
Ježíš se ho tázal: „Chceš-li zdráv býti?“ Ne-
mocný odpověděl: „Pane, nemám kdo by mne do

vody vpustil. Když já chci jít, již jiný přede mnou vstupuje tam.“ I řekl mu Pán Ježíš: „Vstaň, vezmi lože své a choď!“ A hned byl nemocný zdrav a odešel díky mu vzdávaje.

Sleporodec. Kdysi šel Pán Ježíš z chrámu. I uviděl člověka slepého od narození. Učenníci se tázali: „Pane, zhřešil-li tento, nebo rodiče jeho, že se slep narodil?“ Pán Ježíš odpověděl jim: „Ani on toho nezavinil, ani rodiče jeho. Stalo se tak, aby lidé vidouce ho, tím více sobě vážili zraku svého.“ To povědév, plivnul na zem. A udělav ze slíny a země bláto, pomazal jím oči slepého a řekl jemu: „Jdi a umyj se v rybníku Siloe.“ I odešel slepý, umyl se a přišel vida.

15. Zázraky na posedlých.

Kdysi učil Pán Ježíš v Kafarnau ve škole. I byl tam člověk mající zlého ducha. Ten pak náhle zkríkl: „Co jest tobě do nás, Ježíši Nazaretský? Znáš tě, kdo jsi: Svatý Boží!“ I rozkázal mu Pán Ježíš: „Mlč a vyjdi z člověka toho!“ Tehdy zatřásl zlý duch člověkem tím a vyšel z něho. I divili se všickni řkouce: „Pán Ježíš rozkazuje i duchům nečistým a poslouchají ho.“

Jindy přiveden byl k Pánu Ježíšovi posedlý, kterýž byl slepý a němý, ježto mu ďábel nedal ani hleděti, ani mluvit. I uzdravil Pán Ježíš člověka toho a hned viděl a mluvil. Tehdy žasli zástupové a pravili: „Není-liž tento Mesiáš?“

Opět jindy přišel Pán Ježíš do krajiny gerasenské, kterou obývali pohané. A potkali ho dva posedlí, kteříž v hrobech bývali a tak ukrutní byli, že se každý obával, cestou onou choditi. I vzkřikli řkouce: „Co jest tobě do nás, Ježíši, Synu Boží? Přišel jsi před časem trápit nás?“ A bylo ne-

daleko nich stádo vepřů. I prosili ho zlí duchové řkouce: „Jestli nás vymítneš odtud, pošli nás do stáda vepřů.“ A povolil jim to Pán Ježíš. Oni pak vešli do vepřů a aj, celé stádo seskákalo do moře a ztonulo v moři. Pastýři strachem utekli do města a vykládali, co viděli. I přišli lidé a prosili Pána Ježíše, aby odešel z končin jejich, neb se ještě větší škody obávali.

16. Proměnění Páně.

Pán Ježíš chtěl, aby apoštolé tím více věřili v něho. Proto se jim ukázal krásný jako Bůh.

Kdysi pojal s sebou Petra, Jakuba a Jana na horu Tabor a proměnil se před nimi. Tvář jeho zářila jako slunce a šat jeho byl bílý jako sníh. Spolu se ukázali Mojžíš a Eliaš a rozmlouvali s ním. Byliť to svatí, kteří dávno před tím zemřeli. Vida to Petr zvolal v radosti své: „Pane, dobře jest nám zde býti. Učiňme tu tři stánky: tobě jeden, Mojžíšovi jeden a Eliašovi jeden.“

Když on ještě mluvil, zastínil je oblak světlý a z oblaku zazněl hlas Boží: „Tentof jest Syn můj milý, v němž se mi zalíbilo, toho poslouchajte!“ Učenníci padli leknutím na tváře své a báli se velmi. I dotekl se jich Pán Ježíš řka: „Vstaňte, a nebojte se!“ A pozdvihše oči svých žádného neviděli, než samého Ježíše. Když pak sestupovali s hory, přikázal jim Pán Ježíš řka: „Nepravte žádnému o tom vidění, dokud nevstanu z mrtvých.“

17. Zázraky na mrtvých.

Mládenec Naimský. Pán Ježíš vcházel do městečka Naim. I vynášeli právě mrtvého mládence a

matka jeho šlaza márami a plakala. Pán Ježíš řekl jí laskavě: „Neplač!“. A kázal zastaviti máry. Pak řekl mrtvému: „Mládenče, tobě pravím, vstaň!“ Okamžitě posadil se mrtvý a počal mluviti. I pojala všechny bázeň a velebili Boha řkouce: „Prorok veliký povstal mezi námi a Bůh navštívil lid svůj.“

Dcera Jairova. Kdysi přišel k Pánu Ježíšovi představený školy židovské, jménem Jairus. A padnuv k nohám Ježíšovým prosil ho řka: „Pane, dcera má již skonává. Pojď a polož na ni ruku svou, i ozdraví a živa zůstane.“ I šel s ním Pán Ježíš; učenníci pak jeho a zástupové mnozí doprovázeli ho.

V tom přišel jeden z domácích Jairových a zvěstoval jemu: „Dcera tvá již umřela; netrmácej déle mistra!“ Otec se zhrozil. I těšil ho Pán Ježíš řka: „Neboj se, ale toliko věř a ona oživne.“ A přišed do domu, uviděl mnoho plačících a hlučících. Kterýmžto řekl: „Proč pláčete a hlučíte? Neumřela dívka, ale spí.“ I posmívali se jemu vědouce, že umřela. On pak kázal, aby zástup vyšel, a ujav ruku dívky mrtvé řekl: „Dívko, vstaň!“ Tato hned vstala a chodila. I roznesla se pověst o tom po celé zemi.

Vzkříšení Lazara. V Bethanii žil přítel Pána Ježíše, jménem Lazar. Ten měl dvě sestry, Marii a Martu. Pán Ježíš je častěji navštěvoval. Stalo se pak, že Lazar umřel. Když Pán Ježíš opět do Bethanie přišel, byl Lazar již čtyři dny v hrobě. I vyšla mu Marta naproti a plačíc pravila: „Pane, kdybys byl zde býval, bratr můj nebyl by umřel.“ Pán Ježíš ji těšil: „Vstane opět bratr tvůj.“ Marta řekla: „Vím, že vstane, ale v den soudný.“

Mezitím přišla také Maria a pravila: „Pane, kdybys byl zde býval, bratr můj nebyl by umřel.“

I počala plakati a všickni známí a příbuzní s ní. Pán Ježíš měl s nimi lítost a sám zaplakav řekl: „Kam jste ho položili?“ I ukázali mu hrob. Pán Ježíš poručil: „Zdvihněte kámen!“ Ale Marta řekla: „Pane, bratr již zapáchá, neb již čtyři dni leží v hrobě.“ Přece však zdvihli kámen. A Pán Ježíš pomodliv se k Otci nebeskému, volal hlasem velikým: „Lazare, pojď ven!“ I vstal okamžitě Lazar. Byl pak obvázan bílým šatem na tváři, i na rukou a na nohou. Proto poručil Pán Ježíš: „Rozvažte ho, ať odejde!“

18. Pán Ježíš jako přítel.

Pán Ježíš zacházel laskavě s každým, i s nepřátely a hříšníky, aby je polepšil.

Kající Magdalena. Kdysi pozval fariseus Šimon Pána Ježíše, aby jedl s ním. A Pán Ježíš přišel a posadil se za stůl. Byla pak v městě známá hříšnice, jménem Maria Magdalena. Tať jak uslyšela, že by Pán Ježíš v domě Šimonově byl, pospíšila tam, aby pomazala nohy jeho mastí drahou. A padnouc k nohoun Ježíšovým, počala lítostí hořce plakati, že až slzy stékaly na nohy Pána Ježíše. Vidouc pak to, utírala vlasy svými nohy jeho a líbajíc je mazala mastí drahou. I líbila se Pánu Ježíšovi kajicnost ženy té a proto řekl jí: „Odejdi v pokoji! Odpouštějí se tobě hříchy tvoji.“

Maria a Marta. Tím raději obcoval Pán Ježíš s přátely svými. Kdysi navštívil v Bethanii přítele svého Lazara a jeho sestry, Marii a Martu. Maria usedla u nohou jeho a pilně poslouchala slova jeho. Marta pak obsluhovala ho. A přistoupivši k Pánu Ježíšovi řekla: „Pane, sestra má nechala mne samu sloužiti; řekni jí, ať mi pomůže.“ Ale

Pán Ježíš odpověděl jí: „Marto, Marto! Pečlivá jsi a staráš se o mnoho věcí. Toť dobře! ale Maria lépe činí, že mne poslouchá.“

Pán Ježíš žehná dítky. Nejraději však zacházel Pán Ježíš s nevinnými dětmi. Kdysi přinesly k němu nábožné matky děti své, aby je požehnal. Ale Pán Ježíš byl unaven a učenníci nechtěli jich pustiti k němu. I řekl jim Pán Ježíš: „Nechte maličkých ke mně přijiti a nebraňte jim; neboť takových jest království nebeské.“ Na to bral děti do náručí, objímal i žehnal je. Potom pak řekl přítomným: „Nebudete-li tak dobří, jako tito maličtí, nevejdete do nebe. Kdo by pak dítě takové slovem nebo příkladem pohoršil a pokazil, tomu by lépe bylo, aby zavěšen byl mlýnský kámen na hrdlo jeho a on vhozen byl do hlubin mořských.“

19. Podobenství Pána Ježíše.

Pán Ježíš vykládal také mnoho krásných povídek nebo podobenství, aby posluchači učení jeho lépe pochopili.

Milosrdný Samaritán. Předně ukázal podobenstvím, že i nepřátely milovati máme. Pravil:

„Žid jakýs šel z Jeruzalema do Jericha. Na cestě pak dostal se mezi lotry, kteří ho oloupili, zranili a polomrtvého ležeti nechali. Po chvíli šel vedle židovský kněz a vida ho pomínul. Na to šel židovský levita a vida ho také pomínul. Naposledy pak šel vedle nepřítel jeho, Samaritán. A ten měl útrpnost s raněným židem. Ihned slezl s hověda svého, nalil oleje a vína do ran jeho a zavázal je, aby se zahojily. Pak položil raněného na hovědo své a vezl ho do hospody. Tam dal hospodskému dva peníze a řekl: „Starej se o něho! A vynaložíš-li ještě více peněz, nahradím ti je,

až se vrátím.“ Pověděl to Pán Ježíš, doložil: „Tak učiňte i vy a milujte nejen přátely, ale i nepřátely své.“

Marnotratný syn. Jiným podobenstvím ukázal Pán Ježíš, že Bůh hříšníkovi odpouští, polepší-li se. Pravit:

„Otec jakýs měl dva syny. Mladší řekl otci: Dej mi podíl můj na penězích! A otec dal mu podíl. I odešel syn do země daleké a promarnil tam celý svůj podíl živ jsa prostopášně. Povstal pak v zemi té hlad veliký a on neměl co jísti. Šel tedy do služby k pánovi a pásł mu vepře. Ale ani tu nemohl se dost najísti.“

„Nyní přemýšlel o stavu svém a poznal, že zle učinil. (*Zpytování svědomí.*) Bylo mu toho srdečně líto a on pravil: Jak mnoho nájemníků v domě otce mého má hojnost chleba a já tu hynu hladem! (*Lítost.*) Pak si umínil, že se polepší a řekl: Vstanu a půjdu k otci svému. I vstal hned a šel. (*Pravý úmysl.*) Když pak přicházel k domu, šel mu otec naproti a políbil ho pln radosti a útrpnosti. Syn však padl na kolena a zvolal: Otče, zbřešil jsem proti nebi a před tebou! (*Zpověď.*) Aby pak sám sebe za to zlo potrestal, řekl ještě k otci: Již nejsem hoden býti synem tvým; učiň mne jenom náděnníkem!“ (*Dostiučinění.*)

„Otec se radoval, že syn jeho se polepšil. I kázal přinésti nejpěknější šat a obuv na nohy a prsten na ruku jeho. Pak vystrojil hostinu a řekl: Radujte se se mnou, neb tento syn byl ztracen a zase jsem ho našel.“

Bohatec a Lazar. Jiným ještě podobenstvím ukázal Pán Ježíš, že dobro i zlo dochází právě odplaty teprv na věčnosti. Pravit:

„Byl bohatý člověk, kterýž se oblačel v šarlat a kment a hodoval na každý den skvostně. Byl

pak také chudý člověk, jménem Lazar, kterýž ležel u vrat bohatcových pln jsa vředů. I žádal nasytěn býti drobty, kteréž padaly se stolu bohatcova, ale žádný mu jich nedával. Toliko psi přicházeli a lízali vředy jeho. Stalo se pak, že Lazar umřel a nesen jest od andělů do nebe. Umřel pak i bohatcova a zavržen jest do pekla.“

20. Slavný vjezd do Jeruzalema.

Pán Ježíš učil lidi po tři léta. Mnozí věřili slovům a skutkům jeho. Ale pyšní farizei a zákonníci mu nevěřili a hleděli ho usmrtiti. (*Neděle smrtná.*)

Pán Ježíš to věděl a mohl tomu zabrániti, ale nechtěl. Pravit apoštolům, že chce za lidi trpěti a umřiti, aby je vykoupil. Měloť se tak státi ve svátky velikonoční.

V neděli před svátkem velikonočním ubíral se Pán Ježíš z Bethanie do Jeruzalema. Když přišel k městečku Betfage u hory olivetské, poslal dva učenníky své řka jim: „Jděte do městečka tohoto a naleznete oslici přivázanou a oslátko s ní. Odvažte je a přiveďte ke mně.“

Učenníci šli, jak jim poručil Pán Ježíš. I přivedli oslátko, vložili na ně roucha svá a Pána Ježíše posadili na ně. Když pak dále jel, všude ho lidé radostně vítali. Jedni prostírali roucha svá před ním na cestu a jiní sekali ratolesti se stromů a metali je na cestu. Zástupové pak volali: „Sláva potomku Davidovu! Požehnaný, jenž se běře ve jménu Páně. (*Neděle květná.*)“

Vidouce to fariseové hněvali se a opět se uradili, že Pána Ježíše zabijí. Ale nevěděli, kde by ho potichu jali. I přišel k nim Jidáš apoštol a pravil: „Co mi dáte a já vám ho zradím?“ A oni slíbili mu třicet stříbrných, které mu také vyplatili.

21. Večeře Páně.

Pán Ježíš věděl, že zaprodán jest. Proto chtěl s apoštoly svými ještě jednou večeřeti a s nimi se rozloučiti. Stalo se tak ve čtvrtek, který se nazývá *zelený čtvrtek*.

Pán Ježíš řekl Petru a Janovi: „Jděte do města; tam potká vás člověk, džbán vody nesa. Pospěšte za ním do domu a v něm připravte mi beránka.“ I šli Petr a Jan a učinili, jak jim poručil Pán Ježíš. Když pak byl večer, přišel Pán Ježíš, posadil se za stůl se dvanácti apoštoly svými a jedl s nimi velikonočního beránka. Večeře tato se nazývá *poslední večeře* aneb *večeře Páně*.

Jakmile pojedli, vstal Pán Ježíš a složiv vrchní roucho své, vzal bílý šat a přepásal se. Potom nalil vody do mēděnice a umýval apoštolům nohy. Na to vzal opět roucho své a posadiv se za stůl, řekl: „Když já umyl jsem vám nohy, i vy máte jeden druhého nohy umývati.“ Svatí apoštolé činívali tak a dosud tak činí biskupové, umývajíce v ten den dvanácti věřícím nohy.

Po umývání nohou vzal Pán Ježíš chléb do svatých rukou svých, požehnal ho, lámal a dával apoštolům, řka: „Vezměte a jezte: *totoť jest tělo mé*.“ Pak vzal i kalich s vínem, požehnal ho a dával jim řka: „Vezměte a pijte: *totoť jest krev má*.“ Takto proměnil Pán Ježíš chléb a víno ve své tělo a ve svou krev a dával apoštolům, aby požívali čili přijímali.

Když Pán Ježíš všem apoštolům nejsvětější tělo své podal, počal truchliv býti a řekl jim: „Jeden z vás mne zradí; ale lépe by jemu bylo, kdyby se ani nebyl narodil.“ I zarmoutili se apoštolé a tázali se, kdo by to byl? Také Jidáš se tázal: „Zdali já jsem to, mistře?“ A Pán Ježíš

odpověděl jemu tiše: „Tys to řekl. Co učiniti chceš, učin špěšně.“ I vstoupil ďábel v srdce Jidášovo a on hned vyšel, aby zrádu vykonal.

Na to se rozloučil Pán Ježíš s apoštolý svými a řekl jim: „Této noci všickni opustíte mne.“ A Petrovi pravil: „Této noci, prvé než kohout dva-krát zazpívá, třikrát mne zapřeš.“ Vida pak, že jsou apoštolé smutni, slíbil, že jim pošle s nebe Ducha svatého, kterýž je potěší a všem věcem naučí. Konečně se Pán Ježíš pomodlil a bral se s nimi na horu olivetskou.

22. Pán Ježíš v zahradě Getsemane.

Na hoře olivetské byla zahrada, řečená Getsemane. Když přišli k zahradě, řekl Pán Ježíš apoštolům svým: „Poseďtež tuto a já odejdu tam a pomodlím se.“ Jenom Petra, Jakuba a Jana pojal s sebou dále do zahrady. Tu se zarmoutil a řekl jim: „Smutná jest duše má až k smrti! Zůstaňte tu a modlete se se mou.“ A odešed maličko, co by mohl kamenem dohoditi, padl na tvář svou a modlil se třikráte: „Otče, jest-li možná, nechať odejde kalich tento (utrpení) ode mne, ale ne má, nýbrž tvá vůle se staň!“ I pojala ho úzkost veliká, že až krvavým potem se potil. Bůh pak seslal anděla s nebe, kterýž ho posilnil.

Mezitím co Pán Ježíš se modlil, spali apoštolé. I přišel k nim a řekl: „Vstaňte! Již se blíží, kterýž mne zradil.“ A již přicházel Jidáš a s ním zástup veliký, mající kyje a meče. Pán Ježíš šel jim sám naproti a dal se dobrovolně svázati a odvésti. Vidouce to učenníci všickni utekli od něho.

23. Utrpení Páně.

Zástup vedl Pána Ježíše k Anašovi, kterýž dříve býval veleknězem. Anaš pak poslal jej ku Kaifašovi, kterýž tenkrát byl veleknězem. U Kaifaše sešla se vysoká rada židovská. I svědčili tam mnozí neprávě proti Ježíšovi, ale svědectví jejich nebylo jednaké. Přece však odsoudili Pána Ježíše na smrt.

Mezitím přišel Petr až do síně veleknězovy a zhríval se u ohně. I poznali ho služebníci a pravili: „I tys byl s Ježíšem Nazaretským!“ On však strachem zapřel ho třikráte. Tehdy pohledl naň Pán Ježíš a Petr rozpomenuv se na slova jeho, vyšel ven a plakal hoře.

Druhého dne, v pátek ráno, sešli se nepřátelé Pána Ježíše a odsoudili jej opět na smrt. Vida to Jidáš, želel skutku svého a řekl jim: „Zhřešil jsem zradiv Ježíše nevinného.“ A vzav stříbrné, které mu dali, vrhl je do chrámu a v zoufalství se oběsil.

Fariseové a zákonníci nesměli Pána Ježíše sami usmrtiti. To mohl učiniti jenom vladař císaře římského. Vladařem pak byl tenkrát pontský Pilát. Přivedli tedy Pána Ježíše k Pilátovi, aby ho dal usmrtiti. Pilát věděl, že Pán Ježíš nevinný jest. On sám řekl jim: „Já žádné viny na něm nenalézám.“ Ale že na něho naléhali, dal Pilát Pána Ježíše odvésti k Herodovi, aby ten jej odsoudil. Herodes však dal Pána Ježíše na posměch obléci v bílé roucho královské a odeslal ho nazpět k Pilátovi.

Pilát nyní, boje se židů, řekl jim: „Dám Ježíše potrestati a pak jej propustím.“ A rozkázal, aby byl Pán Ježíš bičován. I vlékli hned Pána Ježíše žoldnéři a obnaženého přivázali ku sloupu. Pak vzavše řemeny a metly hrozně mrskali svaté tělo jeho.

Nebylo však na bičování ještě dosti. Žoldnéři tropili sobě také posměch z Pána Ježíše. I oděli ho jako krále pláštěm šarlatovým, vtláčili mu korunu z trní na hlavu a do rukou mu dali třtinu místo žezla královského. Pak klekali před ním a posmívali se jemu řkouce: „Zdráv, buď králi židovský!“ A jiní zase plili naň a bili ho ve tvář a na hlavu.

Když Pán Ježíš tak utrýzněn byl, myslil Pilát, že židé k útrpnosti pohnuti budou, až ho uvidí. I rozkázal, aby Pán Ježíš vyveden byl. Vyšel tedy Pán Ježíš, nesa trnovou korunu a plášť šarlatový. Pilát ukázal jej židům řka: „Ejhle člověk!“ Jako by řekl: Smilujte se nad ním, vždyť není ani člověku více podoben. Ale zástup křičel: „Ukřižuj ho, ukřižuj ho!“ Tehdy vydal jim Pilát Pána Ježíše, aby byl ukřižován.

24. Ukřižování a smrt Páně.

Sotva povolil Pilát, oblékli žoldnéři Pána Ježíše opět v roucho jeho a vložili kříž na ramena jeho. Nesa sobě těžký kříž kráčel Pán Ježíš ulicemi jeruzalemskými na horu Kalvarii. Byli pak s ním vedeni i dva lotři na ukřižování. Pán Ježíš padl několikráte pod břemenem kříže k zemi. Viděli tedy žoldnéři, že ho nemůže nésti. Proto přinutili člověka cyrenského, jménem Šimona, aby nesl kříž za Pánem Ježíšem.

Když byl Pán Ježíš přiveden na horu Kalvarii, podali mu žoldnéři vína smíšeného se žlučí, aby se opojil a bolesti tak necítil. Ale Pán Ježíš nechtěl pít. Potom svékli roucha jeho a přibili ho na kříž. Nad jeho hlavu pak dal Pilát přibiti tabulku s nápisem: Ježíš Nazaretský, král židovský.

(J. N. R. J.) Bylať hodina devátá v pátek, který se nazývá *veliký pátek*.

S Pánem Ježíšem ukřižováni jsou i dva lotři, jeden po pravici a druhý po levici. I visel syn Boží na dřevě kříže mezi nebem a zemí a svatá krev jeho stékala na zemi. Ti pak, kdož byli u kříže, ještě se posmívali jemu. Ale Pán Ježíš modlil se za ně řka: „*Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.*“ I lotr na levici posmíval se jemu. Ale onen na pravici prosil ho: „*Pane, rozpomeň se na mne, až přijdeš do království svého.*“ I řekl mu Pán Ježíš! „*Dnes ještě budeš se mnou v ráji.*“ Vida pak matku svou a miláčka svého Jana řekl jim Pán Ježíš: „*Hle, matko, syn tvůj! Hle, synu, matka tvá!*“ Od té doby přijal svatý Jan Marii Pannu k sobě. O poledni stala se tma veliká a trvala do hodiny třetí. Tu počal Pán Ježíš umírat. Nesmírné byly bolesti jeho. Ale nejvíce jej bolelo, že i Otec nebeský přestal jej těšiti. Proto volal: „*Bože můj, Bože můj, proč jsi mne opustil?*“ Po chvíli pak volal: „*Žízním!*“ Ale podali mu místo vody octu. Pán Ježíš i ten přijal a řekl: „*Dokonáno jest.*“ A zvolav hlasem velikým: „*Otče, v ruce tvé poroučím ducha svého*“ — naklonil hlavu a vypustil duši.

Tentýž pátek u večer přišli dva tajní učenníci Pána Ježíše, Josef z Arimathie a Nikodem, k Pilátovi a vyprosili sobě tělo Ježíšovo. I snáli tělo jeho s kříže a ovinuvše je čistým plátnem s vonnými věcmi, položili do hrobu nového, který byl ve skále vytesán. Ke dveřím pak hrobovým přivalili kámen veliký. Druhého dne poslali farizeové ku hrobu ještě stráž a zapečetili ten kámen. (*Bílá sobota.*)

25. Pána Ježíše z mrtvých vstání.

V neděli ráno po smrti Pána Ježíše třásla se země a Pán Ježíš vyšel živý z hrobu svého. Zároveň pak sestoupil anděl s nebe, odvalil kámen hrobový a posadil se na něm. Tehdy zděsili se strážní a padli na zem jako mrtví. Když pak se opět zpamatovali, utíkali do města. (*Hod velikonoční.*)

K večeru před tím nakoupily některé nábožné ženy vonných věcí, aby pomazaly tělo Pána Ježíše. Časně pak ráno šly k hrobu. Na cestě pravily vespolek: „Kdo nám odvalí kámen ode dveří hrobových?“ Ale přišedše našly kámen odvalený. Vešly tedy do hrobu, avšak nenalezly tam těla Pána Ježíše. I zarmoutily se velmi. Najednou ušly dva anděly v rouše jasném, jichžto se nemálo ulekly. Ale anděl na pravici řekl jim: „Ježíše hledáte nazaretského, ukřižovaného? Vstalť jest, není ho tuto! Jděte a povězte učenníkům jeho, zvláště pak Petrovi.“ I šly rychle s radostí velikou, aby to učenníkům zvěstovaly.

Mezitím přišli strážní do Jeruzalema a vyprávěli nejvyšším kněžím, co se stalo. I dali jim tito mnoho peněz a pravili: „Řekněte, že jste spali a tuže přišli učenníci a vzali tělo jeho.“ A strážní přijali peníze, které jim byly dány.

26. Pán Ježíš se zjevuje po vzkříšení svém.

Se ženami, které přišly ku hrobu, byla také Maria Magdalena. Ona však nevešla do hrobu; ale jak ušla kámen odvalený, běžela do města, aby to učenníkům zvěstovala. Pak teprv se vrátila k hrobu a plačíc vešla tam. I ona spatřila dva anděly, kteřížto jí řekli: „Ženo, co pláčeš? Od-

pověděla jim: „Vzali Pána mého a nevím, kde ho položili.“ A obrátíc se, uviděla Pána Ježíše, ale nepoznala ho. Majíc ho za zahradníka, řekla jemu: „Pane, vzal-lis ty jej, pověz mi, kde jsi ho položil?“ I promluvil k ní Pán Ježíš známým jí hlasem: „Maria!“ Tehdy poznala jej a padnouc k nohous jeho zvolala: „Mistře!“ Pán Ježíš pak řekl jí: „Jdi k učenníkům a pověz jim, že brzy vstoupím k Otci svému.“ A na to zmizel.

Toho dne ukázal se Pán Ježíš také Šimonu Petrovi.

Odpoledne zjevil se Pán Ježíš dvěma učenníkům, jdoucím do Emaus a šel s nimi. Na cestě vykládal jim písma, ale oni nepoznali ho. Když přišli na místo, vešel Pán Ježíš s nimi do domu. A zasednuv za stůl, vzal chléb, žehnal ho, lámal a podával jim. Tu teprv poznali jej, ale on zmizel. I vrátili se učenníci hned do Jeruzalema a vypravovali apoštolům, co se jim stalo na cestě a kterak poznali Pána Ježíše v lámání chleba.

Brzy na to byli apoštolé spolu shromážděni a zavřeli dvěře večeradla svého strachem před židy. I přišel k nim Pán Ježíš při zavřených dvéřích a řekl jim: „Pokoj vám!“ Oni pak domnívali se, že by ducha viděli. Proto jim ukázal ruce a nohy své i bok svůj, řka: „Vizte, že já to jsem. Duch nemá kostí a těla, jako mne vidíte míti.“ Když pak ještě pochybovali, tázal se jich: „Máte-li něco k jídlu?“ I podali mu kus pečené ryby a chleba s medem. Tehdy pojedl před nimi a co zbylo, vrátil jim. Potom opět řekl jim: „Pokoj vám! Jako mne poslal Otec, tak i já posílám vás.“ A dechnuv na ně, řekl: „Přijměte Ducha svatého; kterým odpustíte hříchy, odpouští se jim, a kterým zadržíte, zadržány jsou.“

Tomáš nebyl tenkrát přítomen. I řekli mu ostatní apoštolé: „Viděli jsme Pána.“ Ale on nechtěl uvěřiti a pravil: „Leč užím v ruku jeho bodení hřebů a vpustím prst svůj v místo hřebů a ruku svou vložím v bok jeho, neuvěřím.“ Po osmi dnech byli apoštolé opět shromážděni a Tomáš s nimi. I přišel Pán Ježíš opět zavřenými dveřmi, stál uprostřed nich a řekl: „Pokoj vám!“ Potom řekl Tomášovi: „Viz ruce mé a vlož prst svůj sem! Vztáhni ruku svou a vpust ji v bok můj a nebuď nevěřící, ale věřící.“ I padl před ním Tomáš na kolena a zvolal: „Pán můj a Bůh můj!“ Ale Pán Ježíš řekl jemu: „Že jsi mne viděl, Tomáši, uvěřil jsi; blahoslavení však, kteříž mne nevidí a přece věří.“

Potom odešli apoštolé do Galilee. I zjevil se jim Pán Ježíš u moře galilejského, požehnal jejich lovu ryb a jedl s nimi. Když pojedli, tázal se Šimona Petra po třikráte: „Miluješ mne více než ostatní?“ A Petr odpověděl: „Ovšem, Pane, ty víš, že tě miluji.“ I řekl jemu Ježíš: „Pasiž beránky mé i ovce mé.“ Těmi beránky rozumějí se věřící, ovce pak jich představení. Pán Ježíš ustanovil tím Petra za nejvyššího pastýře věřících i apoštolů a chtěl, aby je všechny řídil.

Aby pak Petr nebyl proto pyšným, předpověděl mu Pán Ježíš, že na kříži umře, řka jemu: „V mladosti své opasoval's se sám a chodíval jsi, kam jsi chtěl. Ale až sestárneš, vztáhneš ruce své (na kříži) a jiný tě opáše a povede, kam ty nechceš.“

Později odešlo jedenácte apoštolů na horu, jak jim byl uložil Pán Ježíš. Byloť pak s nimi více pěti set učenníků. I zjevil se Pán Ježíš viditelně před očima všech. Uzřevše ho, padli na

tváře své a klaněli se jemu. Potom se vrátili do Jeruzalema s radostí velikou.

Takovým způsobem zjevoval se Pán Ježíš učenníkům svým po čtyřicet dní a pověděl jim všecko, čeho jim ještě třeba bylo věděti.

27. Na nebe vstoupení Páně.

Čtyřicátého dne po vzkříšení svém ukázal se Pán Ježíš naposledy apoštolům svým v Jeruzalémě. I přikázal jim, aby odtud neodcházeli, nýbrž očekávali seslání Ducha svatého. Pravit jim: „Po málo dnech pokřtění budete Duchem svatým. On sestoupí na vás a od něho přijmete moc, abyste mohli o mně svědectví vydávati v Jeruzalémě a ve všech končinách země.

Pak šel s nimi na horu olivetskou. I řekl jim: „Dána jest mi všeliká moc na nebi a na zemi. Protož jdouce učte všecky národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého. Učte je zachovávatí všecko, cožkoli jsem přikázal vám. A aj, já jsem s vámi po všecky dny až do skonání světa. Kdo uvěří a pokřtěn bude, bude spasen; kdo pak neuvěří, bude zatracen. Kdož uvěří, divy činiti budou. Ve jménu mém budou zlé duchy vymítati, novými jazyky mluvit, hady bráti a jestliže že by co jedovatého pili, ne- uškodí jim. Na nemocné budou ruce vzkládati a tito uzdraveni budou.“

Na to vztáhl Pán Ježíš ruce a žehnal učenníky své. A hned pozdvižen jest vzhůru před očima jejich, a nesl se výš a výše, až vstoupil na nebe. I sedí na pravici Boží.

28. Poslední soud.

Když Pán Ježíš na nebe vstupoval, hleděli za ním učenníci jeho, až ve světlém oblaku zmizel. I ukázali se dva andělé v rouše bílém, řkouce jim: „Muži galilejští! Co tu stojíte, hledíte do nebe? Ten Ježíš, kterýž vzat jest od vás do nebe, opět přijde.“ Slyšíce to apoštolé, vrátili se do Jeruzalema a velebili Boha.

Pán Ježíš přijde soudit v poslední aneb soudný den jako Bůh i člověk. Soud ten se nazývá poslední neb *obecný soud*.

Tehdy se ukáže znamení Syna Božího (kříž) na nebi; i uvidí ho všickni přicházejícího v oblacích nebeských s mocí velikou a velebností. A pošle anděly své s troubou a hlasem velikým.

Posadí se na trůnu velebnosti své a shromáždění budou před ním všickni národové. A rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce své od kozlů. Zlé postaví na levici, dobré pak na pravici. I řekne těm, kteří státi budou na levici: „Odejděte ode mne, zavrženci, do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a andělům jeho.“ Těm pak, kteří státi budou na pravici, řekne: „Pojďte požehnaní Otce mého a vládněte královstvím, vám připraveným od ustanovení světa.“ I půjdou spravedliví do života věčného, hříšníci pak do ohně věčného.

29. Seslání Ducha svatého.

Když Pán Ježíš na nebe vstoupil, zůstali apoštolé v Jeruzalemě a trvali s Marií, matkou Páně, na modlitbách. I poručil jim Petr, aby vyvolili jiného apoštola místo zrádného Jidáše. Tehdy se modlili k Bohu a vyvolili pak učenníka Matěje za apoštola.

Desátého dne po na nebe vstoupení Páně byla slavnost letnic. I sešlo se mnoho židů ze všech krajín do Jeruzalema. O deváté hodině ráno stal se zvuk s nebe jako prudkého větru, a Duch svatý sestoupil v podobě ohnivých jazyků na apoštoly Páně. I počali všickni mluvití rozličnými jazyky, jak Duch svatý dával vymlouvati jim. Takto dokázal Duch svatý, že jest pravý Bůh. (*Hod svatodušní.*)

Duch svatý sestoupil v *prudkém větru*, aby lidé věděli, že přichází. On sestoupil v podobě *jazyků*, aby apoštolé věděli, že je rozličným jazykům naučil. On sestoupil v podobě *ohnivých jazyků*, aby apoštolům naznačil dary, kterými duši jejich ozdobil.

Duch svatý předně *osvítíl rozum* apoštolů, aby učení Kristovu dobře rozuměli, a *posílil vůli* jejich, aby se nebáli, učení to hlásati. Duch svatý také duši apoštolů hříchů *očistil* a ji *svatostí* okrášlil. Bylť to pro ně dary veliké a nezasloužené. A takové dary nazývají se *milosti*.

30. Založení církve.

Když sestoupil Duch svatý na apoštoly Páně, počali omi rozličnými jazyky mluvití. I podivili se židé shromáždění v Jeruzalemě a pravili: „Zdaliž nejsou tito galilejští? Kterak tedy slyšíme my od nich mateřský jazyk svůj?“ Tehdy povstav Petr, pravil: „Muži izraelští! Vy jste Ježíše nazaretského, kteréhož Bůh mezi vámi oslavil mnohými zázraky, na kříž přibili a usmrtili. Avšak on vstal z mrtvých, čehož my všickni svědkové jsme. A nyní povýšen jsa na pravici Boží, vylil Ducha svatého na nás, jakož sami vidíte a slyšíte. Protož neomylně jisto jest, že Bůh učinil Ježíše Krista Spasitelem a Pánem všeho světa.“

Mnozí z přítomných uvěřili slovům Petrovým a v bázni pro hříchy své se tázali: „Bratři, což

máme činiti?“ I odpověděl jim Petr: „Pokání čiňte a každý z vás dej se pokřtiti na odpuštění hříchů.“ Tehdy se dalo pokřtiti okolo tří tisíc lidí. Oni se nazývali *křesťané*, proto že v Ježíše Krista věřili a pokřtěni byli.

Když Petr po druhé kázal, vzrostl počet křesťanů již na pět tisíc lidí. Kromě svatého Petra kázali pak a křtili i ostatní apoštolé po všem světě. Takto povstaly všude společnosti *křesťanské*. Každá taková společnost se nazývala *církev křesťanská* a všechny dohromady tvořily *svatou církev obecnou neb katolickou*.

31. Kamenování sv. Štěpána.

Když se křesťané v Jeruzalemě počali množiti, posvětili apoštolé sedm mužů nábožných na *jáhny*, aby jim pomáhali kázati a chudobné almužnou podělovati.

Jeden z těchto jáhnů byl sv. *Štěpán*, který zmužile kázal a mnoho zázraků činil. I povstali proti němu učenci židovští a hádali se s ním. Ale nemohli odolati moudrosti jeho a Duchu svatému, kterýž mluvil z něho. Proto vyvrhli Štěpána ven z města a házeli naň kamením, až ho ukamenovali.

32. Obrácení Šavlovo.

Po smrti svatého Štěpána počali židé v Jeruzalemě křesťany ukrutně pronásledovati. Obzvláště hubil křesťany mladý muž, jménem *Šavel*. Tent vcházel do domů věřících a jímал muže a ženy, vodě je do žaláře. Nad to sobě ještě vyžádal od nejvyššího kněze písemné dovolení, aby směl i v městě Damašku všechny křesťany sjímati a svázané do Jeruzalema odvésti.

Když pak jel cestou do Damašku, obklíčilo ho najednou světlo s nebe a on oslepnuv padl k zemi. I uslyšel hlas samého Pána Ježíše: „Šavle, Šavle, proč se mi protivíš?“ Žasna tázal se Šavel: „Kdo jsi ty, pane?“ A opět uslyšel hlas: „Já jsem Ježíš, jehož ty pronásleduješ. Jdi do města a tam se ti poví, co činiti máš.“

Vstal tedy Šavel, ale byl slepý. I odvedli ho průvodčí jeho do Damašku. Tu ztrávil tři dni a nejedl ani nepil, ale modlil se ustavičně. Po třech dnech přišel k němu učenník Ananiáš, kterýž jej pokřtil a od slepoty uzdravil. Od té chvíle pak nazýval se Pavel. I povstal hned Pavel a odešel do školy učil, že Pán Ježíš jest Syn Boží.

33. Přehled dějin církevních.

Když se církev katolická i mezi pohany rozšířila, ustanovili tito, že všechny křesťany zabudí. I povstalo veliké jich pronásledování ve všech krajinách, zvláště pak v Římě. Všude byli křesťané ukrutně mučeni, páleni, železnými háky trháni, ukřižováni a divoké zvěři předhazováni; čím ukrutněji však byli mučeni, tím více množil se počet jejich. Pronásledování to trvalo po tři sta let, až římský císař *Konstantin* sám víru křesťanskou přijal. Tu teprv měli křesťané pokoj a mohli svobodně víru svou vyznávat.

* Sotva přestalo pronásledování křesťanů, povstali církvi samé nepřátelé, totiž *kacíři a bludaři*, kteříž se od církve odtrhli a bludné učení, obzvláště o božské osobě Kristově, hlásali. Takovíto kacíři byli Arius, Nestorius, Eutyches, Pelagius a jiní. Biskupové netrpěli bludného toho učení a zavrhli ho na sněmích církevních. První takový sněm byl

v Nicei roku 325. Toho času povolal také Bůh za hajitele své víry učené a svaté muže, kteří se nazývají *církevní otcové*. Tito byli hlavně svatý Athanáš, Basil, Řehoř, Ambrož, Augustin a Jaroš. Kromě těchto vynikali obzvláště kajícím životem *mniši a poustevníci*, jako svatý Pavel a Antonín, kteří se odřekli světa a všeho pohodlí a trávili celý život svůj na poušti.

* Víra křesťanská rozmáhala se brzy i na západě přičiněním svatého Patrice, Remigia a Bonifacia. Obzvláštním dobrodincem církve byl německý císař *Karel Veliký* v devátém století. Ten se stal císařem římským a pečoval pak o pokřesťení poddaných sobě národů. Také daroval papežům území římské, řečené „*dědictví svatého Petra*.“

Tenkráté byli předkové naši ještě pohané. Neznalíť dotud učení Pána Ježíše a klaněli se modlám. I smiloval se nad nimi Bůh a poslal jim z řeckého města Soluně dva bratry kněze. Jmenovali se *Cyrill a Methoděj*. Ti zvěstovali na Velehradě předkům našim učení Pána Ježíše a obrátili je křtem svatým na víru křesťanskou roku 863. Svatý Cyrill odešel později do Říma a umřel tam roku 869. Svatý Method zůstal jako arcibiskup na Moravě, pokřtil i knížete českého Bořivoje s manželkou jeho Ludmilou a umřel roku 885. na Velehradě.

* Mezitím co zkvétalo křesťanství na západě, stala se roztržka na východě. Řeční císařové v Cařihradě míchali se do záležitostí církevních a nechtěli i se svými biskupy podrobiti se papeži. Konečně se odtrhli docela od papeže a utvořili *církev východní*, kteráž posud rozšířena jest v Rusku, v Turecku a v Asii.

* Bůh potrestal brzy hříšný skutek jejich. Již v sedmém století povstal v Arabii muž, jménem

Muhamed a utvořil z obyčejů křesťanských, židovských a pohanských náboženství nové, *muhamedánské*. Ten dobyl brzy křesťanských měst a zemí a donutil obyvatele mečem, aby přijali učení jeho. Po smrti jeho podmanili sobě Muhamedáni jednu krajinu po druhé v Africe a v Asii, až konečně dobyli i *země svaté*. Toho však nechtěli západní křesťané trpěti a počali na vyzvání papežovo válčiti o svatá místa. Nazývali se *křižáci*. Po dlouhém a vítězném napřed boji zůstala svatá místa přece v rukou Muhamedánů a patří jim po dnešní den.

* Výpravami křižáků probudil se nový duchovní život na západě. Povstaly tam slovutné školy, v nichžto vyučovali nejučenější toho času mužové, jako svatý Anselm, Tomáš Aquinský a jiní. Spolu se zakládaly přičiněním svatého Norberta, Dominika, Františka Serafinského a jiných *kláštery*, z nichžto se mravnost a vzdělanost všude rozšiřovala. Ale nescházeli také lidé, kteří bludné učení rozsívali a proti duchovní i světské vrchnosti brojivše, přívrženců získali. Tak povstali ve Francii bludaři Albigenští, v horní Italii Valdenští, v Anglii Viklefité, v Čechách *Husité* a v Německu *Protestanté*, kteříž původ mají od mnicha *Luthera*.

* Luther učil, že víra sama člověka spasena činí a že dobré skutky jsou zbytečné. On zrušil oběť mše svaté, zpověď, modlitby za zemřelé a mnoho jiného. *Luthera* následoval ve Švýcarských *Zwingli*, který upíral přítomnost Pána Ježíše ve svátosti oltářní, a v Ženevě *Kalvín*, kterýž i učil, že Bůh část lidí i bez jejich viny k věčnému zatracení předurčil a že proto srdce jejich zatvrzuje. Církev svatá zavrhlá sice na sněmu církevním v Tridentě učení to, avšak neblahé jeho následky ukázaly se brzy. Všude povstaly války občanské a náboženské,

chrámy jsou bořeny, obrazy svatých zneuctěny, statky církevní pobrány a na tisíce nevinných lidí povražděno. Mravní nákaza a lhostejnost náboženská rozšířily se po celé Evropě. V Anglii odpadl od církve sám král *Jindřich VIII.*, poněvadž mu papež ve věcech hříšných nechtěl po vůli býti a utvořil tam novou *církev anglickou*.

* Co utrpěla církev katolická odpadnutím mnohých od víry, to jí bylo opět nahrazeno obrácením nesčíslných národů v jiných dílech světa, zvláště v Americe, v Indii, v Číně a v Japonsku. Kněží misijnáři, kteří pracovali na obrácení pohanů, patřili na mnoze duchovním řádům, mezi nimiž vynikal *řád Jezuitů*, který založil svatý Ignác z Loyoly. Nejproslulejším misijnářem řádu toho byl apoštol Indie, sv. František Xaverský. Řád Jezuitů byl však také nejhlavnějším hajitelem víry proti bludařům. Jemu a jiným svatým mužům toho času dlužno děkovati, že mnoho bludařů se navrátilo k církvi katolické. Obzvláště se o to přičinili svatý František z Assisi, Karel Boro-mejský, František Saleský, Vincenc z Pauly, cti-hodný Kanisius a jiní.

* Mezi tím měnilo se učení Lutherovo čím dál tím více a povstaly z něho nové strany bludařů, jako jsou: Novokřtěnci, Presbyteriáni, Episkopáli, Kvekéri, Methodisté, Hernhuti a jiní. Konečně se rozšířila *úplná nevěra* nejprve po Anglii a pak po Francii. Návěrci ustanovili víru v Ježíše Krista docela zničiti. I podařilo se jim to na čas v pověstné revoluci z roku 1792. ve Francii. Lid tam krále usmrtil, kněze vraždil, kláštery a kostely bořil, statky duchovní pobral a všeliké víry v Boha živého se odřekl. Napoleon I. ujav se vlády ve Francii, obnovil sice křesťanské služby Boží a učinil s papežem slavnou smlouvu, ale brzy ji

zrušil a papeže Pia VII. jako vězně do zajetí odvedl. Bůh však neopustil církve své. Napoleon byl trůnu zbaven a umřel sám vězněm na ostrově Heleně, papež pak navrátil se opět slavně do Říma.

Zlý příklad ve Francii nakazil i jiné země a byl příčinou revoluce z roku 1848, v níž nynější papež Pius IX. (od sv. Petra 259.) z Říma na krátký čas zahnán byl. Od té doby rozšiřuje se nevěra tím více tajnými spolky a veřejnými hano-pisy a podkopává všelikou úctu a vážnost k církvi svaté, její řádům a hlavě, římskému papeži, kterýž roku 1870. světského panství svého, totiž dědictví svatého Petra, zbaven jest byl. Než jakkoliv ne-smírné jest utiskování a pronásledování církve katolické, nezvítězí přece nepřátelé její, poněvadž Pán Ježíš předpověděl, že církve jeho ani „brány čili mocnosti pekelné nepřemohou.“

Obsah.

Dějprava starého zákona.

	Strana
1. Stvoření světa	3
2. Stvoření andělů a pád některých	3
3. Stvoření prvních lidí	4
4. Stav prvních lidí	4
5. Pád prvních lidí	5
6. Následky hříchu prvotného	5
7. Zaslíbení Vykupitele	6
8. Kain a Abel	6
9. Potopa světa a Noemova oběť	7
10. Stavění věže babylonské	8
11. Abrahamovo povolání	9
12. Abrahamova pohostinnost	10
13. Zkáza Sodomy a Gomorrhý	10
14. Obětování Izaka	11
15. Izak a jeho synové Ezau a Jakob	11
16. Jakob požehnán	12
17. Jakob na útěku	12
18. Josef prodán	14
19. Josef v Egyptě	15
20. Bratři Josefovi v Egyptě	17
21. Jakob v Egyptě	19
22. Jobova trpělivost	20
23. Mojžíš v ošitce zachován	21
24. Mojžíš na Horebu	22
25. Mojžíš a Aron v Egyptě	23

	Strana
26. Izraelité na poušti	24
27. Zákonodaní na Sinaji	26
28. Vzdělání svatého stánku	28
29. Ustanovení služeb Božích	29
30. Had měděný	30
31. Mojžíšova smrt	31
32. Příchod do země zaslíbené.	31
33. Doba soudců. Gedeon a Samson	31
34. Ruth a Booz	33
35. Samuel a Heli	33
36. Zřízení království. Saul	34
37. David na krále pomazán	34
38. Davidův boj s Goliášem	35
39. Saulova nenávisť a Davidova nábožnost	36
40. Absolonova vzpoura i pokuta	37
41. Davidova smrt	37
42. Šalomoun král	37
43. Rozdělení říše	39
44. Vzbuzení proroků	39
45. Prorok Elias	40
46. Prorok Eliseus	41
47. Prorok Jonaš v Ninive	42
48. Zkáza říše izraelské. Zajetí asýrské	43
49. Tobias	44
50. Proroci: Joel, Micheáš a Izaiáš	45
51. Král Oziaš	45
52. Král Ezechias	46
53. Zkáza říše judské. Zajetí babylonské	46
54. Tři mládenci v peci ohnivé	47
55. Prorok Daniel	48
56. Navrácení ze zajetí babylonského	50
57. Mučennická smrt Eleazara	51
58. Mučennická smrt bratří machabejských	52
59. Judas machabejský	53
60. Poslední doba před Kristem	54

Dějeprava nového zákona.

	Strana
1. Zvěstování Janova narození	56
2. Narození Janovo	56
3. Vtělení Syna Božího	57
4. Navštívení Marie Panny	57
5. Narození Páně	58
6. Obětování Páně	58
7. Mudrci od východu	58
8. Útěk do Egypta	59
9. Dvanáctiletý Ježíš	60
10. Křest Páně	60
11. Pokušení Páně	61
12. Učenníci Páně	62
13. Zázraky na přírodě	63
14. Zázraky na nemocných	65
15. Zázraky na posedlých	67
16. Proměnění Páně	68
17. Zázraky na mrtvých	68
18. Pán Ježíš jako přítel	70
19. Podobenství Pána Ježíše	71
20. Slavný vjezd do Jeruzalema	73
21. Večeře Páně	74
22. Pán Ježíš v zahradě Getsemane	75
23. Utrpení Páně	76
24. Ukřižování a smrt Páně	77
25. Pána Ježíše z mrtvých vstání	79
26. Pán Ježíš se zjevuje po vzkříšení svém	79
27. Na nebe vstoupení Páně	82
28. Poslední soud	83
29. Seslání Ducha svatého	83
30. Založení církve	84
31. Kamenování sv. Štěpána	85
32. Obrácení Šavlovo	85
33. Přehled dějin církevních	86

V kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské (J. Zemana)
v Praze

právě vyšly a jsou k dostání následující spisy:

Poklad Svatováclavský.

Modlitby pro jinocha studujícího.

Vydal Ant. Václ. Mužík, kněz církevní.

Se schválením nejd. Ordinariatu Pražského, Budějovického
a Králové-Hradeckého.

Nestává pro mládež studující v národní řeči naší lepší knihy modlitební než jest „POKLAD SVATOVÁCLAVSKÝ“, v němž nalezá jinoch i návod k bohumilému životu i k té vroucnosti ducha, která ho blažiti má po všechen budoucí život jeho. Nemělo by tudíž býti vůbec studujícího gymnasia, jenž by nebyl opatřen hned v prvních letech „Pokladem Svatováclavským.“

Str. 336. Cena jednoho výtisku váz. v plátně 90 kr.,
s pozlaceným hřbetem 1 zl.

Zpěvník a Modlitby

pro katolickou mládež na školách národních i občanských.

Sestavil kněz M. K.

III. valně rozmnožené vydání.

Úspěch, jakým potkala se tato knížечka modlitební, dočkavši se během jediného roku trojího vydání, přiměl nás připojit ještě modlitby mešní, některé litanie, pobožnost sv. růžence a jiné menší modlitbičky, které jsme zvlášť pro děti za prospěšné uznali, v důvěře, že stane se tím v pravdě knížечka tato obecným majetkem veškeré naší milé mládeže na školách národních.

176 stránek. — Cena 1 výtisku v tuhé, velmi slušné vazbě 16 kr., při tuctovém objednání 1 výtisk 13 kr.

Návod k slušnému ministrování při mši svaté.

Cena 1 výtisku 2 kr., tucet 20 kr.

V kněhtiskárně Cyrillo-Methodějské (J. Zemana)

v Praze

vyšla a jest na skladě knížka, na kterou zvláště studující mládež upozorňujeme, pod názvem:

Dějiny tělocviku.

Sestavil

Gustav Pozděna.

Důkladné pojednání o tomto důležitém odvětví zdravotní, jež se na ten čas pilně pěstuje ve všech ústavech veřejných, bude zajisté tím vítanější rukověť i učitelům i žákům, čím méně doposud v literatuře naší se nachází spisů podobných. Na sedmi arších tiskových o 112 stránkách vytčeno jest vše, co v příčině tělocviku vykonali rozliční národové; zvláště pak ale zevrubně vypsán jest vývin, postup a nynější stav tělocviku v naší vlasti.

Krámská cena spisku obnáší 50 kr.

Spolkům tělocvičným a ústavům školním povolíme při větší zakázce přiměřenou provisi.

O volbě a přípravě čtvera povolání.

Mládeži gymnasiální

napsal

dr. Eugen Kadeřávek,

kněz řádu premonstr. a prof. gymn.

Cena 30 kr.